

Nolakoak dira kode-alternantzia erabiltzen ez duten edo gutxitan erabiltzen duten euskaldunak?

¿Cómo son los/las vascohablantes que no utilizan o rara vez utilizan la alternancia de código?

À quoi ressemblent les locuteurs basques qui ne pratiquent pas, ou pratiquent rarement, l'alternance codique ?

What Are Basque Speakers Who Do Not Use, or Rarely Use, Code-Switching Like?

PÉREZ GONZÁLEZ, Mikel

Osakidetza

mikelp22@ni.eus

ORCID: 0000-0002-1272-1142

DOI: <https://doi.org/10.59866/eia.v2i71.353>

Lan hau Euskaltzaindiko Mintzola egitasmoari esker burutu da, eta, eskerrak eman nahi dizkiet horiei eta baita ikerketa honetako parte-hartzaileei ere.

Jasotze-data: 2026-06-08

Behin-behineko onartze-data: 2026-07-30

Behin betiko onartze-data: 2026-09-08

Euskaldun gehienek ez bezala, euskaldun batzuek ez dute aitortzen euskara-erdara kode-alternantzia erabiltzen dutenik. Lan honetan, kode-alternantziaren erabilera eza edo urria aitortzen duten euskaldunen mintzoa arakatu da. Emaitzek erakusten dute hiztun horiek euskararekiko harreman estu-estuan bizi direla, kode-alternantzia erabili erabiltzen dutela, baina, era berean, behar komunikatibo orori erantzuteko euskara-gaitasuna badutela eta gaitasun hori praktikan jartzen dutela.

Gako-hitzak: kode-alternantzia, elebitasuna, euskara, lagunarteko hizkera, hiztun-profila.

A diferencia de lo que hace la mayoría de los/las vascohablantes, algunos/nas vascos/cas no reconocen que utilicen la alternancia de código. En este trabajo se ha rastreado a los/las vascohablantes que reconocen la nula o escasa utilización de la alternancia de código. Los resultados muestran que estos hablantes viven en una relación muy estrecha con el euskera, que sí utilizan la alternancia de código, pero que también tienen una competencia lingüística suficiente para responder a cualquier necesidad comunicativa y que la ponen en práctica.

Palabras clave: alternancia de código, bilingüismo, euskera, lenguaje coloquial, perfil lingüístico.

Contrairement à la majorité des Basques, certains d'entre eux ne reconnaissent pas recourir à l'alternance de code. Ce travail a permis de recenser les Basques qui reconnaissent ne pas utiliser, ou très peu, l'alternance de code. Les résultats montrent que ces locuteurs entretiennent une relation très étroite avec l'euskera, qu'ils recourent à l'alternance de code, mais qu'ils possèdent également une maîtrise de l'euskera suffisante pour répondre à tous leurs besoins de communication et qu'ils mettent cette compétence en pratique.

Mots-clés : alternance codique, bilinguisme, basque, langue familière, profil linguistique.

Unlike the majority of Basques, some Basques do not acknowledge that they use code-switching. This study has identified those Basques who acknowledge that they make little or no use of code-switching. The results show that these speakers have a very close relationship with the Basque language, that they do use code-switching, but that they also possess sufficient proficiency in Basque to meet any communicative need and that they put this proficiency into practice.

Keywords: code-switching, bilingualism, Basque, colloquial language, linguistic profile.

PÉREZ GONZÁLEZ, Mikel (2026) «What are Basque speakers who do not use, or rarely use, code-switching like?», *Euskera Ikerketa Aldizkaria* 71 (2): 267-314.

- 1 Sarrera
- 2 Kode-alternantzia
 - 2.1 KAren erabilera-funtzioak
 - 2.2 Kode-alternantziarekiko jarrera eta onargarritasuna
 - 2.3 Hizkuntza-gaitasunaren eragina kode-alternantziaren erabileran
- 3 Euskararen egoera soziolinguistikoaz
- 4 Ikerketa-galderak eta hipotesiak
- 5 Metodologia
- 6 Emaidzak
 - 6.1 Kode-alternantziaren erabilera-maiztasuna aldagaien arabera
 - 6.2 Kode-alternantziaren erabileraren izaera eta erabilera ekiditeko baliabideak
 - 6.3 Hizkerei eta kode-alternantziari buruzko iritziak
- 7 Eztabaida eta ondorioak
- Bibliografia

1 Sarrera

Kode-alternantzia (hemendik aurrera, KA) hiztun batek diskurtso berean bi hizkuntza edo gehiago konbinatzearen komunikazio-ekintzari deitzen zaio, eta hiztun elebidun edo eleaniztun askok egiten dute (Uria eta beste 2017), idatziz nahiz ahoz (Ibarra Murillo 2020; Zulaika 2019). KAren erabilera, ordea, hizkuntzaren degenerazioaren adierazle moduan (Bullock eta Toribio 2009), hizkuntza(k) ondo ez menderatzearen ondorio moduan (Iriondo 2017) edo ekoizpen desegoki eta desabantailatsu moduan (Loyer 2021) ikusi izan da, eta KAri buruzko lehen lan ezagunak xx. mendeko 60ko hamarkadaren amaieran eta 70ekoaren hasieran egin ziren (Lantto 2023: 49); geroztik, lan ugari dira fenomeno honi heldu diotenak hainbat ikuspegitatik (Lantto 2023).

Pixkanaka, KAren erabileraren inguruan dagoen diskurtso orokorra aldatuz joan da (Aldekoa Díez 2020; D. Jiménez eta A. Jiménez 2015; Lerman eta beste 2019; Loyer 2021; Mad'arová 2020), nahiz eta oraindik hiztun askok KA hizkuntza kutsatzen duen praktika gisa, analfabetismoaren adierazle gisa, ikasketa faltaren isla gisa edota hizkuntza-gaitasun/konpetentzia eskasaren ondorio gisa har dezaketen (Lantto 2015; Ortega eta beste 2016).

Orain arte egin diren lanei esker, KAren patroiak identifikatu dira, eta horien eraketan eta banaketan eragina duten hainbat faktore linguistiko eta ez-linguistiko ere bai (Lantto 2023).

Euskal Herrian ere KA aztergai da. Euskaldunen KAren inguruko ikerketek fenomeno horren hainbat ezaugarri aztertu dituzte, besteak beste, KA zein helburu edo funtzioarekin erabiltzen den (Ibarra Murillo 2011; Muñoa Barredo 2002), zer motatakoa den eta zer ezaugarri gramatikal dituen (Munarritz-Ibarrola eta Ezeizabarrena 2012; Parafita Couto eta beste 2015b) eta zer onarpen maila duen fenomenoak (Lantto 2018). Orain arteko lanek erakutsi dute, besteak beste, euskaldunen KAren erabilera ingurune eraldunagoetan zein euskaldunagoetan gertatzen dela (Barrios eta beste 2008; Etxabe 2005), ez bakarrik euskara-gaitasun urria duten hiztunen artean (Barrios eta beste 2008; Ibarra Murillo 2011, 2020; Lantto 2015, 2016),

edozein euskara-hizkeradunek ekoizten duela (Pérez González 2024)¹, egoera komunikatibo informalagoetan formalagoetan baino gehiago gertatzen bada ere (Aiestaran Iparragirre 2023; Pérez González 2022) formalagoetan ere agertzen dela (Aldekoa Díez 2020; Portal Molinera 2022; Rodrigo 2020; Torralba 2023), euskara frantsesarekin/gaztelaniarekin konbinatzeaz gain, ingelesarekin ere konbinatzen dela (Fernandez 2019; Kintana Morcillo 2025; Rodrigo 2020) eta ez dela soilik gazteekin lotuta dagoen fenomeno (Goirigolzarri Garaizar eta beste 2018; Igartzabal 2014), nahiz eta gazteek euskara eta erdarak hitz-txanda berean konbinatzeko joera oso nabarmena duten (Altuna Ramírez 2023; Kintana Morcillo 2025). Gazteen artean KA gazte-hizkera propiotzat hartzen da, eta, zentzu horretan, KAK gazteen identitatea markatzeko ere balio dezake (Altuna Ramírez 2023; Elordui 2016; Ibarra Murillo 2011; Lantto 2018).

Lan honetan, lagunartean (nagusiki) euskaraz egin bitartean, euskaldunek KA erabiltzeko duten maiztasunari erreparatu zaio, KAren erabilera aitortuan eragina izan dezaketen hurrengo aldagai psikosoziolinguistiko aitortuetan arreta jarritz: adinean, generoan, ingurune soziolinguistikoan, etxeko hizkuntzan, lagunarteko euskara-erabileraren maiztasunean, lagunarterako euskara-gaitasunean eta euskara-atxikimenduan. Bestetik, lagunartean batez bestekotik beherako KAren erabilera aitortzen duten euskaldunek lagunartean nola hitz egiten duten jaso da, zehazki KA espe-ro daitekeen uneetan nolako ekoizpena duten aztertu da. Amaitzeko, aurreko euskal hiztun berberak KAren erabilerari buruz dituzten iritziak arakatu dira.

2 Kode-alternantzia

KAren erabileran hainbat faktorek eragiten dute aldi berean: faktore linguistikoek/tipologikoek, faktore psikolinguistikoek, faktore soziolinguistikoek edo sozialek, ideologikoek eta abarrek (Lantto 2023). Adibidez, hiz-

¹ Lan hau Pérez Gonzálezen aurreko lanetako zenbait akats zuzentzeko edo ideia osatzeko ere baliatu da.

kuntzaren estatus sozialak edota ideologia puristaren edo identitatearen pisuak zuzenean eragiten dute KAren erabilera-maiztasunean, erabiltzen den KA motan eta hiztunen helburu komunikatiboetan (Bullock eta Toribio 2009; Lantto 2015, 2023). Euskaldunen artean, esaterako, ohikoagoa da (nagusiki) euskaraz egin bitartean, euskara eta erdara konbinatzea, (nagusiki) erdaraz egin bitartean, erdara eta euskara konbinatzea baino (Alonso Amezua eta beste 2025; Cid 2014; Igartzabal 2014; Pérez González 2022)². Lan honetan, euskaldunen KAri buruz hitz egiten denean, ohikoagoa den ekoizpen modu horri egiten zaio erreferentzia, hau da, (nagusiki) euskaraz egin bitartean, diskurtso berean erdara ere sartzeari.

Kontuan hartzeko beste aldagai bat generoa izan liteke; Hanna Lantto-
ren (2023) berrikuspenaren arabera, generoak KAn duen eragina ez da zuzena edo unibertsala. Emaitez erakusten dutenez, joerak oso lotuta daude ukipen-egoera bakoitzaren berezitasun soziokulturalekin. Lanttok berak gogorarazten du euskal testuinguruan «autentikotasuna» maiztasun handiz maskulinitateari, euskaldun zaharrei eta herri-hizkerari lotu izan zaiela (Lantto 2015).

Bestalde, KArako joera handiagoa eta txikiagoa duten hizkuntza-kategoriak identifikatu dira (Lantto 2023), errealtate psikosozio-linguistikoaren arabera zerbait alda daitezkeenak; adibidez, izenek eta izen-sintagmek KArako joera handiena erakusten dute eta izenordainek txikiena. Euskaldunen kasuan hierarkia hau aipatzen du Lanttok (2023): Diskurtso-markatzaileak > Esamolde finkoak > Izen soilak (izen biluziak) > Izen-sintagmak > Adberbioak > Konjuntzioak > Adjektiboak > Aditzak > Kasu-markatzaileak / Preposizioak.

KAren ekoizpen motak banatzeko, Poplacken (1980) taxonomiak tradizio handia du:

- Esaldi arteko KA (*intersentential*)
- Esaldi barneko KA (*intrasentential*)
- Etiketa bidezko KA (*tag-switching*)

² Batzuetan posible da bi KA mota horien artean desberdintzea zaila izatea (Cid 2014).

Esaldi arteko KAn hizkuntza batean sortutako diskurtsoan beste hizkuntza bateko esaldiak txertatzen dira, Ibarra Murilloren (2011: 284) euskara-gaztelania elebidunen (a) adibidean ikusten denez. Esaldi barneko KAn perpaus beraren barnean gertatzen da aldaketa, (b) adibidean ikusten den bezala (Ibarra Murillo 2011: 283). Azkenik, etiketa bidezko KAn bereziki interjekzio moduan erabiltzen diren hitzak edo esaldiak txertatzen dira, hala nola formulak, harridura adierazteko edo makulu gisa, esaterako (c) (Ibarra Murillo 2011: 287):

- a. Zeren... *ni lehen iristen nintzen Mateko azterketara eta ikasiz ere, bua!, no entiendo nada!*
- b. Nengoen *alau del ambulatorio* yoateko.
- c. Eta gainera, *eske puff*, guztia da *impresionante*.

Aipatu diren hiru KA motez gain, autore batzuek laugarren bat ere aipatu izan dute (D. Jiménez eta A. Jiménez 2015): hitz barrukoa, hitzaren barruan gertatzen dena.

2.1 KAren erabilera-funtzioak

KAren erabilera hizkuntza-gabeziaren bati aurre egiteko estrategia edo solaskideari ulermenean laguntzeko baliabidea izan daiteke. Baina hiztunen-tzako beste funtzio asko ere bete ditzake fenomenoak. Ikuspegi pragmatikoago batetik, KA erabiltzearen funtzioak askotarikoak dira elebidunen artean, batzuk aipatzearen (Bereziartua Arruabarrena eta beste 2023; Bullock eta Toribio 2009; Campos Uralde 2017; Gardner-Chloros 2009; Loyer 2021; Mad'arová 2020): hitzorduak markatzeko, enfasirako, hizkuntza gutxituari eusteko, konnotazio jakin bat gehitzeko, hizketaren rola nabarmentzeko, errepikatze, esaldiren bat itzultzeko/zuzentzeko, rol aldaketaren bat edo gai aldaketaren bat markatzeko, parentesi bat gehitzeko, identitatea markatzeko, beste batek esandakoak ekartzeko, arrazoi estilistikoak erabiltzeko (adibidez, musika konpositore gisa, kanten egiturari laguntzeko/entzulearen arreta bereganatzeko), jolaserako, hizkuntza-hautua negoziatzeko, eta abarrerako.

Euskaldunen KAri buruzko ikerketetan arreta handia jarri da KAren funtzioetan (Ibarra Murillo 2020; Lantto 2012; Ortega eta beste 2016), nahiz eta hurbilketa psikolinguistikoko lanak eta linguistiko teorikokoak ere egin diren. Euskaldunen KAren erabilerarako dauden arrazoiak/funtzioak asko dira (Altuna Ramírez 2023; Barrios eta beste 2008; Etxabe 2005; Ibarra Murillo 2020; Igartzabal 2014; Lantto 2015; Muñoa Barredo 2002; Torralba 2023; Zulaika 2019) eta horiek hiztunaren profilaren arabera edo egoera komunikatiboaren arabera alda daitezke (Aiestaran Iparragirre 2023; Pérez González 2024). Askotan aipatzen den arrazoa edo funtzioa da hizkerari kutsu informala ematea. Izan ere, askok gaztelania hizkera informalagoarekin eta euskara hizkera formalagoarekin lotzen dute, eta euren euskara informal bihurtzeko aukeretako bat KA erabiltzea, edo, euren hizkeran erdara sartzea da. Larrabetzuko 14-17 urte bitarteko gazteen hizkera, adibidez, euskalkia, batua eta gaztelania konbinatuz eraikitzen da, eta, KAren erabilera egunerokotasunean oso erabilgarri zaie, nahiz eta itsusia eta arrotza egiten zaien. Era berean, aldaera estandarra artifizia, antinaturala eta itsusia egiten zaie; herriko euskalkia eta batez ere herriko nagusien hizkera, berriz, naturala eta polita iruditzen zaie (Rioboo Azkue 2025). BAM inguruko gazteen artean ere, frantsesaren eragina nabarmena dela ondorioztatu du Kintanak (2025), eta, aldiz, euskara batuarena, mugatua.

Hauek dira ikerketetan euskaldunen KAren erabilerari jaso zaizkion beste zenbait funtzio: zenbait egoeraren gaineko azalpenak emateko, aurrez bizitako egoerak gogora ekartzeko (batak edo besteak esandako hitzak gogoratzeko), adierazi nahi denari konnotazio berezia emateko, esandakoari adierazkortasuna emateko, indartzeko, kutsu negatiboa emateko edota denbora irabazteko, erdaraz errotutako esapideak erabiltzeko, zerbaiten izen berezia mantentzeko, emozio esapideak txertatzeko, konplizitateagatik, umorerako zein irainetarako, probatzeko solaskidearekin zein hizkuntza erabili, gaia hizkuntza batekin edo beste batekin lotzeko, eta abarrerako. Gainera, Amorrortuk eta bestek (2020), Lanttok (2015, 2016) eta Ortégak eta bestek (2016) erakutsi zutenez, euskararen erabilera oso hedatua ez dagoen ingurune soziolinguistikoetan edo euskara erabiltzeko babesa behar duten hiztunentzat KA erabiltzea estrategia mesedegarria edo lagungarria izan

daiteke euskara erabiltzeko edo mantentzeko. Pardina Arenazaren (2022) laginean ere horixe ikusten da Lizarrako gazteen artean.

Behatutako datuen arabera, Lanttok euskara etxean ikasi zuten Bilbo inguruko euskaldunei euskal hitzun berriei baino KA ekoizpen konplexuagoak behatu zizkien, eta, KA erabilera handiagoa ere bai (Lantto 2015). Izan ere, euskara etxean jaso dutenek KA modu natural eta arinagoan erabiltzeko gaitasuna dute, KA ekoizpen konplexuagoak ere egiten dituzte (esaldi barrukoak) eta KA baliabide komunikatibo gisa erabili ohi dute, arreta bereganatzeko, tonua aldatzeko edo solaskidera egokitzeko. Bestalde, euskal hitzun berriei purismoaren ideologiak gehiago eragiten die eta KA modu kontzienteagoan saihesten ahalegintzen dira³. Ordea, Pérez Gonzálezen lanean (2022), ordea, sortzez euskaldun elebakarrak direnek euskal hitzun berriek eta aldibereko elebidunek baino KAren erabilera baxuagoa aitortu zuten, KAren erabileraren konnotazio negatiboarekin edo euskararekiko atxikimenduarekin lotuta egon daitekeena (edo gaztelaniaren gaitasunarekin). Edonola ere, Lanttok (2022) azpimarratzen du hitzun berrien hitzun profila eta hizkuntza-praktikak askotarikoak direla euren artean ere.

2.2 Kode-alternantziarekiko jarrera eta onargarritasuna

KAren erabilerari begira kontuan hartu beharreko beste aldagai bat jarrera da. Jarrera portaeran eragiten duen faktoreetako bat den arren (Parafita Couto eta beste 2015a), ez dirudi jarrerak nahikoa direnik portaerak ulertzeko edo auresateko (Bullock eta Toribio 2009; Chrissunday 2016). Euskaldunen KAren erabilerarekiko jarreraren eta KAren erabilera-maiztasunaren arteko harremanari dagokionez, egoera konplexua da; jarrera zenbat eta aldekoagoa aitortu, KAren erabilera aitortua ez da beti orduan eta altuagoa (Pérez González 2022).

³ Pérez Gonzálezen lan batzuetan iradoki da Lanttoen lanetan (2015) esaten dela etxetik erdaldunak direnek etxetik euskaldunek baino KA gehiago erabiltzen dutela. Irakurketa zuzena alderantzizkoa da: Lanttok frogatu zuen etxetik euskaldunak zirenek KA gehiago erabili zutela etxetik erdaldunak zirenek baino.

Bestalde, KArekiko jarreraren eta jokaeren arteko loturak estuagoak izan daitezke KArekiko onargarritasunaren eta jokaeren artekoak baino (Parafita Couto eta beste 2015a). Parafita Coutok eta bestek (2015a) erakutsi zuten ingelesa-galesa elebidunen artean juzguek ez zutela loturarik ekoizpenarekin (jarrerak, aldiz, bai). Aitzitik, euskara-gaztelaniadunekin egindako beste lan batean (Parafita Couto eta beste 2015b), onargarritasun-juzguek eta benetako ekoizpenak bat egin zuten, antzeko ariketak erabilia. Brdarević-Čeljo eta besteren (2021) lanean ere ikusi zen erlazio horien konplexutasuna: jarrerak nahiko positiboak izan arren, inkestakuek adierazi zuten KA neurriz erabiltzen zutela.

Pérez Gonzálezen (2024) datu-basearekin lan honetarako egin diren *khi* karratu analisi gehigarrien arabera, hizkuntza-gaitasun motak kode-alternantziaren inguruko jarrera ere baldintzatzen du: euskararen aldeko gaitasuna duten hiztunek kalean/jai giroan KA gutxiago erabiltzen dutela adierazten dute, eta gaztelaniaren aldeko gaitasuna edo gaitasun orekatua duten hiztunek, aldiz, kalean / jai giroan KAren erabilera onargarriagoa dela uste dute ($X^2 = 23$, $df = 2$, $N = 227$, $p < 0,001$, Cramer $V = 0,318$)⁴.

Aipatu da lehenago ere hizkuntzaren kontzientzia soziolinguistikoak eraman dezakeela hiztuna KAren erabilera ekiditera. Bada, Pérez Gonzálezen (2022) lanean ere horixe bera suma daiteke analisi estatistikoaren bidez: euskararekiko atxikimendu altuagoa duten euskaldunek atxikimendu baxuagoa dutenak baino okerragotzat zuten KAren erabilera (eta KA erabilera aitortu baxuagoa ere adierazi zuten), eta alderantziz.

Aldalbahyren (2022) lanaren arabera, adibidez, hiztun gehienek KArekiko jarrera positiboa adierazi zuten, gaitasun altuagokoek KAren erabilera hizkuntza hutsunearen edo gabeziaren sintomatzat hartu zuten, eta, gero, gaitasun baxuagokoek zein altuagokoek, biek erabili zuten berdin-berdin KA.

Askok erabiltzen dute KA, baina denek ez dute erabiltzen dutela aitortzen edota onartzen (Lantto 2016; Pérez González 2022), nahiz eta gero

⁴ Efektuaren tamaina (V): txikia: 0,1-0,3; ertaina: 0,3-0,5; handia: 0,5 <.

errealitateak talka egin dezakeen hiztunek esan dutenarekin (Lantto 2015); esate baterako, Lanttoen ikerketako parte-hartzaile guztiek erabili zuten KA, baita erabilera aitortu ez zutenek edo ondo ikusten ez zutela esan zutenek ere. Parte-hartzaileen erantzunek euren buruarekiko daukaten irudia ordezkatzeko, eta ez egitateak (Fernandez 2019). Horregatik, pentsa liteke euskaldunen kasuan ere aitortzen dena baino are fenomeno zabalduegoa izatea KA, Lanttok (2015, 2016) esan bezala, oraindik gizartean «gaitzetsita» dagoen edo ez oso onartua dagoen fenomeno izanik; dela elebakartasunaren ideologiaren ondorioz, hizkuntzaren degradazioaren pentsamenduaren ondorioz edo hizkuntza baten egoerarekiko kezkatatik (Brdarević-Čeljo eta beste 2021; Bullock eta Toribio 2009; Gardner-Chloros 2009; Ortega eta beste 2016).

Altuna Ramírezek (2023), ordea, erakutsi zuen nerabeek eta gazteek garbi identifikatzen dutela KAren erabilera, eta nolabaiteko kontraesan moduan bizi dutela, zuzentasunaren aurkako praktika dela iruditzen zaielako, eta, modu berean, euren hizkeraren beharrezko elementutzat jotzen dutelako. Ildo beretik, Lanttok dio (2015, 2016, 2018) euskara batuan egiten duten hiztunak beren hizkera estigmatizatuaren kontziente direla eta hizkuntzak banatuta mantendu nahi izatearen ideia (elebakartasunaren ideologia) indartsu samarra dela hiztun askoren kasuan. Hizkera informala edo lagunartekoa euskalkiekin lotu izan da askotan, eta formala, ordea, euskara batuarekin (Alonso Amezua eta beste 2025).

KAren erabilera hainbat ebaluazio-irizpideren arabera epaitzen da: euskaratik gaztelaniara egitea «benetako», «natural» izan daiteke, edo, euskara-gaitasun faltaren adierazle, ekoizlearen profilaren arabera (Elordui 2019). Beste batzuek, berriz, egoera informaletan, diskurtso estrategia bezala erabiltzen dutela onartzen dute eta, beraz, ondo baloratzen dute.

2.3 Hizkuntza-gaitasunaren eragina kode-alternantziaren erabileran

Hiztunen hizkuntzaren erabilera elebidunak lotura estua du hizkuntzaren menderatze-mailarekin, eta, beraz, bi hizkuntzetan nolabaiteko gaitasuna

lortzen denean bakarrik alda daiteke kodez (Kheder eta Kaan apud Han eta beste 2022).

Alabaina, posible da elebidunek kodez aldatzea beste modu batera hitz egin ezin dutelako, hizkuntza ikasten ari direlako edo konpetentziarik ez dutelako (Bereziartua Arruabarrena eta beste 2023; Bullock eta Toribio 2009; Mad'arová 2020). Baina, batzuek azpimarratzen dute bereziki hizkuntzak gehien menderatzen dituztenak direla gaituenak hizkuntzak aktiboki erabiltzeko eta txandakatzeko (Han eta beste 2022).

Hala eta guztiz ere, eztabaida dago KA bi hizkuntzak bereizteko ezintasunaren edota hizkuntza-gaitasun urriaren (edo ez-orekatuaren) adierazle den (Mad'arová 2020; Volterra eta Taeschner 1978) edo, aldiz, elebidunen gaitasun gehigarriaren edo hizkuntzak ondo menderatzearen ezaugarri (Oktavia eta Trisnawati 2020; Poplack 1980).

Aldalbahyren lanean (2022), hiztunen hizkuntza-gaitasunak KAren ekoizpen-motan eragina duela ikusten da, baina KAren maiztasunean ez. Askotan erakutsi da hizkuntza-gaitasunaren eta KA erabilera-motaren artean harremana zuzena dela; esaldi barneko KA oso maiz gertatzen da (Bullock eta Toribio 2009), eta, KA mota horren ekoizpena ohikoagoa da gaitasun handiko elebidunen (edo elebidun orekatuen) artean, eta, aldiz, etiketa bidezkoa edo esaldi artekoa elebidun desorekatuen (edo hizkuntzetako baten aldeko gaitasuna dutenen) artean (Epelde eta Oihartzabal 2010; Lantto 2012; Mad'arová 2020; Poplack 1980), salbuespenak salbuespen (Rodrigo 2020). Euskaldunen profilak KAren erabilera-motan eragina duela ikusi dute DS nahasiak (Munarriz-Ibarrola eta beste 2022) edo ergatiboaren erabilera (Uriarte Orbañanos 2024) aztertu dituzten beste lan batzuek ere.

Ibarra Murillok (2014) gazte euskal elebidun orekatuen artean hizkuntzak maiztasun handiagoz eta modu gehiagotara konbinatzen dituztela identifikatu zuen, eta, ondorioztatu, horrelakoetan, KAren erabilerak komunikatzeko estilo eta modu bati erantzuten diola eta ez komunikatzeko gaitasun faltari. Pérez González (2022, 2024) lanen arabera, ordea, euskara-gaitasunaren eta KAren erabilera-maiztasunaren arteko harremana konplexua da eta euskara-gaitasunaz galdetzeko moduaren arabera, emai-

tzak aldatu egiten dira (euskara hutsean egiteko gaitasunari buruz galde-tzeak ekarri zituen alderik handienak).

Edonola ere, oro har, euskara-gaitasun aitortu baxuagoa dutenek (eta gaztelania-gaitasun altuagoa dutenek) aitortu zuten KAren erabilera altue-na eta euskara-gaitasun altukoek baxuena. Era berean, KAren erabilera baxuena euskara hutsean egiteko gai direla eta gaztelania hutsean egiteko gai ez direla esan zutenek aitortu zuten, eta erabilera altuena euskara hutsean asko kostata egiten dutenek. Gainera, gaztelania hutsean egiteko gai direnek KA (nagusiki) gaztelaniaz egin bitartean baino, (nagusiki) euskaraz egin bitartean erabiltzen dute, eta, gaztelania hutsean asko kostata egiten dutenek, ordea, KA (nagusiki) euskaraz egin bitartean baino, (nagu-siki) gaztelaniaz egin bitartean egiten dute (Pérez González 2022). Bestalde, euskara batutik hurbil dauden euskaldunek eta euren euskara mailarekin gustura ez dauden euskaldunek KA erabiltzeko joera handixeagoa adierazi zuten (Pérez González 2024).

Datu base horrekin berarekin (Pérez González 2024) khi karratuaren analisi eta kontraste gehigarriak egin dira parte-hartzaile haien euskararen eta gaztelaniaren mintzamen-gaitasun erlatiboa aintzat hartuz (euska-raren aldeko gaitasuna, gaztelaniaren aldeko gaitasuna eta gaitasun oreka-tua kategoriak bereiziz): 1) Lagunekin egiten den hizkuntza-erabilera ($X^2 = 92,9$, $df = 8$, $N = 283$, $p < 0,001$) zein lehen hizkuntza ($X^2 = 119$, $df = 4$, $N = 282$, $p < 0,001$) faktore oso indartsuak dira elebitasun-mota azaltzeko; erabilerak / lehen hizkuntzak eta mintzamen-gaitasunak elkar indartzen dute; 2) Kalean / jai giroan KA erabiltzaileenak gaztelaniaren aldeko eta gaitasun orekatuko hiztunak dira ($X^2 = 37,2$, $df = 2$, $N = 252$, $p < 0,001$, Cramer $V = 0,384$); 3) Euskarari emandako balioak lotura sendoa du hizkuntza-gaitasunarekin ($X^2 = 57,5$, $df = 8$, $N = 283$, $p < 0,001$); oro har, euskararekiko atxikimendu baxukoek gaztelaniaren aldeko gaitasuna dute eta atxikimendu altukoek euskararen aldeko gaita-suna edo gaitasun orekatua⁵.

⁵ Parte-hartzaileen euskarazko eta gaztelaniazko mintzamen-gaitasunen artean ez da korrelaziorik antzeman. Hau da, parte-hartzaileek euskara-maila altuagoa edo baxuagoa izateak ez du esan nahi gaztelania-maila altuagoa edo baxuagoa izango dutenik.

Gauzak horrela, euskaldunen ingurune soziolinguistikoa, etxeko hizkuntza, euskararen erabileraren maiztasuna, euskara-gaitasuna eta euskarari esleitutako balioa zenbat eta euskararen aldekoagoak izan, orduan eta KA-ren erabilera apalagoa aitortzen da, batez ere, kalean / jai giroan (Pérez González 2024).

3 Euskararen egoera soziolinguistikoaz

Iurrebaso Biteriren (2023) arabera, gaztelaniaren eta frantsesaren aldean, euskara oso ahul dago, bai erabileran, bai gaitasunean, bai lurralde-nagusitasunean, bai hizkuntza-bilakaeran eta baita sozializazio-prozesuetan ere. Alderdi horiekin lotutako zifrak hizkuntzaren heriotzatik gertuago daude normalizazio-egoeratik baino⁶.

Euskara-gaitasuna da ahulen dagoen ardatza (Iurrebaso Biteri 2023). Izan ere, azken urteetan euskaldun kopurua handitu bada ere, gaitasun erlatiboan ez da egon euskararen aldeko igoerarik, hau da, ez da hizkunderik egon euskara-gaitasuna nagusi duten hiztunen artean. Azken urteetan, elebidunen gorakada erdal eremuetan gertatu da bereziki, hau da, erabilera erosoerako baldintza zailak dituzten eremuetan (Alonso Amezua eta beste 2025: 235).

Euskararen erabilerari begirako faktore eragilerik aipatuena hurrengoak dira: erabilera-eremuan dagoen euskararen ezagutza; testuinguru soziolinguistikoa; euskara erabiltzeko erraztasuna eta harreman-sarea. Ildo bereetik, hizkuntza-erraztasunaren eta lehen hizkuntzaren arteko korrelazioa oso handia dela azpimarratu behar da (Bereziartua Arruabarrena eta beste 2023). Gaur egun, askok etxetik kanpo ikasi dute euskara eta hiztun berri horietako askorentzat eskola edo eskolako lagunartea da euskaraz aritzeko aukera bakarrenetakoa (Bereziartua Arruabarrena eta beste 2023: 14). Hiztun horien artean, asko gazteak edo gazte helduak dira eta Amonarriz

⁶ Sei ardatz nagusi aipatzen dira hizkuntzen osasun-egoera neurtzeko: hizkuntza-gaitasuna, erabilera(k), jarrerak-motibazioak-atxikimendua, hizkuntza-bilakaera, transmisioa-sozializazioa, lurralde-nagusitasuna.

Gorriaren (2018) arabera, gazteen euskara kolokialaren ezaugarriak honako hauek dira: euskara nahasia (euskalkien arteko konbinazioa eta KAren erabilera), erdarazko hitzen ordena, aditz-formen erabilera okerra, azentuaren aldaketa, forma linguistiko berriak eta abar.

Bestalde, euskaldunen indargunea euskararekiko jarrearen eta motibazioen ardatzean dago (Goikoetxea eta Iurrebaso Biteri 2025), nahiz eta alderdi subjektiboetan ere ahulguneak dauden, zantzuak baitaude euskararekiko atxikimenduan ahultzea edo aldaketa datorrela uste izateko.

Generoaren arabera, bada alderik: oro har, emakumezkoek gizonezkoek baino gehiago egiten dute euskaraz (Alonso Amezua eta beste 2025). Gazte-kultura maskulino hegemonikoan, adibidez, euskara ez da hizkuntza egokitzen hartzen eta mutil gazteentzat arazotsua izan daiteke euskara erabiltzea (Rioboo Azkue 2025). Hitz egiteko moduan ere badira aldeak edo errepikatzen diren patroiak (Altuna Ramírez 2023): mutilek hizkera oldarkorragoa erabiltzen dute eta neskek baino elkarrizketa motzagoak izaten dituzte (esamolde laburrak, zirrikak, irainak, hizketagai gutxiago...). Horrela, eremu informalaren, gaztelaniaren erabileraren eta maskulinitatearen artean bada nolabaiteko harremana (Altuna Ramírez 2023).

4 Ikerketa-galderak eta hipotesiak

Aurreko ataletan aipatutakoa kontuan hartuta, baieztatu daiteke euskaldun askok erabiltzen dutela KA kalean / jai giroan, eurek horrela aitortuta (Pérez González 2024) edo eurei horrela jasota/behatuta (Lantto 2015). Hala ere, ez dute denek erabilera aitortzen (Lantto 2015; Pérez González 2024), edo, batzuek gainerakoek baino erabilera nabarmen baxuagoa aitortzen dute (Pérez González 2024), nahiz eta gero errealitatea bat ez etorri esandakoarekin (Lantto 2015). Hain zuzen ere, lan honetan, lagunartean (nagusiki) euskaraz egin bitartean KArik erabiltzen ez dutela dioten euskaldunei, edo gainerakoekin alderatuta KA gutxiago erabiltzen dutela dioten euskaldunei, erreparatu zaie hurrengo ikerketa-galderei erantzuteko (hipotesiak galdera bakoitzaren azpian zehaztu dira):

1. galdera: zer hiztun-profil dute lagunartean KA gutxi edo batere ez dutela erabiltzen aitortzen duten euskaldunek (KA gehiago erabiltzen dutela esaten dutenen aldean)?

1. hipotesia: datu aitortuetan oinarrituta, euskararekiko harreman esutuago espero da KAren erabilera apalagoa aitortzen dutenen aldetik, ingurune soziolinguistikoari, etxeko hizkuntzari, euskara-gaitasunari, euskara-erabilerari eta euskara-atxikimenduari dagokienez (Pérez González 2022, 2024).

2. galdera: KA ekoiztea espero daitekeen momentuetan, zer ekoizten dute euskaldun horiek?

2. hipotesia: KAren erabilera aitortua nulua edo oso apala bada ere, KAren erabilera denei jasotzea espero da (Lantto 2015), behintzat diskurtso markatzaileak, esamoldeak eta izenak (Lantto 2023). Aurreko lagina erreferentzia gisa hartuta (Pérez González 2022, 2024), parte-hartzaileak euskara-erabilera eta -gaitasun oso altukoak izatea espero da (eta asko etxetik euskaldunak, baina beste asko ez), eta beraz, posible da horietako asko euskararen aldeko gaitasun erlatibodunak izatea (Iurrebaso Biteri 2023) eta ez elebidun orekatuak. Horrela, laginaren gaitasun-profila kontuan hartuta (Iurrebaso Biteri 2023), etxetik euskaldunak direnei ez zaie etxetik erdaldunak direnei baino esaldi barruko KA adibide gehiago jasoko, nahiz eta Lanttok (2015) kontrakoa behatu zuen Bilbo inguruan; eta agian etxetik erdaldunak direnek joera garbizaleagoa dutela ikusiko da (Lantto 2015, 2023).

Bestalde, parte-hartzaileek euskararekiko atxikimendu oso altuak izatea espero da eta, beraz, euskararen egoera eta KAren erabilera kezkaz bizi dezakete eta KAren erabilera ekiditeko joera izan (Lantto 2023). Era berean, euskara hutsez egiteko gaitasuna izatea espero denez, euskararen ardaztutako hizkuntza-baliabideak erabiliko dituztela aurreikusten da.

Azkenik, diskurtso aldetik, esan bezala, pentsatzekoa da KAren erabilerari kezkaz begiratu diotela, euskararen bilakaera soziolinguistikoarekiko kezkaren ondorioz (Lantto 2023).

5 Metodologia

Aurreko atalean zehaztutako ikerketa-galderei erantzuteko, lehendabizi galdetegi psikosoziolinguistikoko laburra zabaldu zen euskara-gaztelania/frantsesa konbinaziorik eza edo, gainerakoekin alderatuta, konbinazio apa-
la duten euskaldunak identifikatzeko eta euskaldunen KAren erabilerari buruzko argazki kuantitatiboa jasotzeko⁷.

Galdetegi sare sozial digitaletatik zabaldu zen eta, parte-hartzaileen pro-
filei jarraipena egin zitzaien (generoa, ingurune soziolinguistikoa eta galde-
ra gakoetako erantzuna: KAren erabilera maiztasuna eta lagunarteko pla-
nak). Guztira, baleko 535 erantzun jaso ziren eta erantzunak Jamovi
estatistika-programaren bidez aztertu dira.

Erantzunak eta profilak aztertu ostean, lagunartean (batez ere) euskaraz
aritu bitartean gaztelania/frantsesa gutxi edo batere ez dutela sartzen dute-
la dioten zenbait euskaldun identifikatu ziren, eta, behaketak/grabaketak
egin zitzaizkien, alde aurretik eurekin harremanetan jarri ostean: alde ba-
tetik, lagunarteko grabaketa bana jaso zitzaien, lagunarteko plan baten
bueltan euskarazko jardun ahalik eta informalena jasotzeko asmoz, eta, bes-
te alde batetik, elkarriketa sakon bana egin zitzaien, euskararen erabilerari
eta KAren erabilerari buruzko diskurtsoak jasotzeko.

Grabaketei dagokienez, KAren erabilerarik eza edo oso apala aitortu zu-
ten 7 lagunengana jo zen; horiei jaso zitzaien lagunarteko elkarriketa eta
elkarriketa sakon bana. Lagunarteko grabaketak, guztira, 6 izan ziren, eta,
elkarriketa sakonak 7, izan ere, ikerketako 2 parte-hartzaile lagunarte be-
rekoak dira eta, beraz, lagunarte berean grabatu ziren.

Lagunarteko grabaketak, batez beste, 44 minutu eta 47 segundokoak izan
dira, eta 39 minutu eta 44 segundokoak eta 47 minutu eta 38 segundo ar-
tekokoak denak. Elkarriketa sakonek 36 minutu eta 57 segundo irauten
dute batez beste, 28'01" eta 55'09" arteko iraupenarekin. Grabaketetan,
kasu batean izan ezik, ikertzailea presente izan zen.

⁷ Datuen babesari eta tratamenduari dagokienez, galdetegi-erantzunak eta grabaketak parte-
hartzaileen baimenekin batera jaso dira.

Grabatutakoak aztertzeko, QualCoder programa erabili da; aurretik transkribatutakoa parte-hartzailearen eta gaiaren arabera kodetu da, eta, ondoren, emaitzak eta ondorioak atera dira. Parte-hartzaileen lagunarteko aipuak jaso bezala emateko ahalegina egin da, baina irizpide fonologikoetan baino, irizpide ortografikoetan oinarrituta, salbuespenak salbuespen: *h*-ak ahoskatu ez direnez, *h* barik eman dira aipuak, ortografikoki *n*, *l* edo *t* tokatzen bada, eta bustidura ekoiztu bada $> \tilde{n}$, ll edo tt idatzi da, *g* belar ahostunari erreferentzia egiteko erabili da eta *j* belar ahoskabeari erreferentzia egiteko. Bestalde, elkarrizketa sakonetakoak, oro har, euskara batuaren arauen arabera ekarri dira.

Guztira, 535 pertsonak erantzun zioten galdetegiari, batez ere 41 urte eta 67 urte bitartekoak (% 54), emakumezkoak (% 59,1), etxetik euskaldunak direnek (% 70,1), lagunarteko euskara-erabilera eta -gaitasun aitortu altukoak eta ingurune euskaldunagoetakoak (% 49,3)⁸. Bestalde, gehien-gehienek (453) lagunarteko planak egiteko ohitura adierazi zuten, eta 64k oso noizean behin egitekoa.

Adinari dagokionez, 18-29 urte bitarteko 113 gazteren erantzunak jaso ziren (% 21,1), 30-40 urte bitarteko 109 gazte heldurenak (% 20,4), 41-67 urte bitarteko 289 heldurenak (% 54) eta 67 urtetik gorako 24 adinekorenak (% 4,5). Bestalde, etxeko hizkuntzari dagokionez, erantzun duten gehienek (377) dute euskara (ere) lehen hizkuntza gisa, izan gaztelaniarekin batera edo frantsesarekin edo beste hizkuntzaren batekin batera. Hala ere, horietatik gehienek euskara bakarrik dute etxeko hizkuntza. Etxetik erdaldunak (lehen hizkuntza bezala euskara izan ez zutenak) 158 dira (% 29,5). Gene-roaren arabera ($X^2 = 8,76$, $N = 513$, $gl = 2$, $p = 0,013$), emakumezko gehiago dira etxetik euskaldun elebakar direnak (% 51,9) gizonezkoekin alderatuta (% 39,5). Hazitokiari eta bizitokiari dagokienez, gehienak ingurune euskaldunagoetan hazi dira, baina erdaldunagoetan bizi dira, herri ertain-handikoak dira eta Gipuzkoakoak eta Bizkaikoak dira bereziki.

⁸ Lan honetako emaitzetan udalerrriak bi gune soziolinguistikotan banatu dira: ingurune euskaldunagoa eta ingurune erdaldunagoa, euskararen ezagutza-mailaren arabera: ingurune euskaldunagoan biztanleriaren % 50 baino gehiago da euskalduna eta ingurune erdaldunagoan biztanleriaren % 50 baino gutxiago.

1. taula. Galdetegia erantzun zutenen hiztun-profila zenbait aldagairen arabera

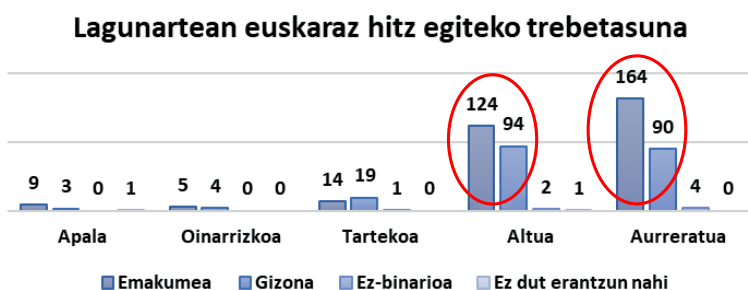
		N
Adina	18-24 urte	36
	25-29 urte	77
	30-34 urte	58
	35-40 urte	51
	41-54 urte	164
	55-67 urte	125
	> 67 urte	24
Generoa	Emakumezkoa	316
	Gizonezkoa	210
	Ez-binarioa	7
	Ez dut erantzun nahi	2
H1	Euskara	249
	Euskara eta gaztelania	123
	Gaztelania	150
	Euskara eta beste bat(zuk)	5
	Gaztelania eta beste bat(zuk)	1
	Beste bat(zuk)	7
Hazitokia	Ingurune euskaldunagoa	263
	Ingurune erdaldunagoa	238
Bizitokia	Ingurune euskaldunagoa	241
	Ingurune erdaldunagoa	262

Iturria: Egileak sortua.

Lagunartean euskaraz hitz egiteko duten gaitasunari dagokionez, gehienek esan dute gaitasun altua edo aurreratua dutela; 1etik 5erako eskalan, 4,31ko batezbestekoarekin, 4ko medianarekin, 5eko modarekin eta 0,858ko desbiderapenarekin, eta, emakumezkoek (4,36) gizonezkoek

(4,26) baino gaitasun altuagoa adierazi dute (U Mann-Whitney (29979, $N = 526$), $p = 0,038$), hala ere, efektuaren tamaina txikia da ($r = -0,096$)⁹.

1. **irudia.** Pertsona-kopurua lagunartean euskaraz egiteko gaitasunaren arabera, generoa ere kontuan hartuta



Iturria: Egileak sortua.

Lagunarteko euskara-gaitasunaren eta adinaren artean (Spearman korrelazioa = $-0,116$, $gl = 533$, $p = 0,007$), eta lagunarteko euskara-gaitasunaren eta etxeko hizkuntzaren artean ($X^2 = 69,9$, $gl = 8$, $N = 522$, $p < 0,001$) bada erlazio esanguratsurik: adinean behera egin ahala, lagunarteko euskara-gaitasunak gora egiten du, eta, alderantziz, eta euskara H1 dutenek (4,58) dute lagunarteko euskara-gaitasun aitorturik altuena, gero etxetik euskara-gaztelania elebidunek (4,33) eta azkenik etxetik erdaldun elebakarrek (3,90).

Galdetegari erantzun ziotenen artean, lagunarteko KAren erabilera (edo, euskaraz egin bitartean, erdarazko hitzen edo pasarteen erabilera), batez beste, 3,04koa da 1etik (inoiz ere ez) 5era (askotan). Beraz, KAren erabilera baxuari edo gainerakoenarekin alderatuta, baxuagoari buruz hitz egiteko, batezbesteko horretatik behera erantzun dutenen artean begiratu

⁹ Efektuaren tamaina (r): efektu txikia: 0,1; efektu ertaina: 0,3; efektu handia: 0,5.

behar da. Horrela, 213 (% 40) dira 1 edo 2 jarri zutenak lagunarteko KAren erabileran; erdarazko hitzak edo pasarteak inoiz ere ez dituztela erabiltzen adierazi zuten (1 zenbakiarekin) 38k (% 7k) eta gutxitan erabiltzen dutela (2 zenbakiarekin) 175ek (% 33k). Euskaldunen KAren erabilerarik eza edo oso apala denez lan honetan arakatu nahi izan dena, lagunarteko grabaketarako eta elkarriketa sakonetarako hurrengo parte-hartzaileak hartzea erabaki da:

2. taula. Lagunarteko grabaketan eta elkarriketa sakonean parte hartu zutenen profila

Kodea	Adina	Generoa	Ingurune soziolinguistikoa (hazitokia)	Lehen hizkuntza	Lagunekin euskaraz egiteko gaitasuna	Euskara-erabilera lagunekin (1-5)	Erdara-erabilera lagunekin (1-5)	KAren erabilera lagunartean (1-5)	Euskara atxikimendua (Oso gutxi-Asko)
AIN	> 67	Emak.	Nafarroa Garaia (ingurune euskaldunagoa)	Euskara	Aurreratua	5	1	1	Asko
LAM	30-34	Emak.	Bizkaia (ingurune euskaldunagoa)	Euskara	Aurreratua	5	1	1	Asko
ANI	25-29	Emak.	Lapuri (ingurune erdaldunagoa)	Euskara eta beste bat(zuk)	Altua	4	1	1	Asko
ENE	25-29	Emak.	Nafarroa Garaia (ingurune euskaldunagoa)	Euskara	Altua	5	1	2	Asko
GOR	55-67	Giz.	Araba (ingurune erdaldunagoa)	Gaztelania	Aurreratua	5	1	2	Asko
KAR	55-67	Giz.	Araba (ingurune erdaldunagoa)	Gaztelania	Aurreratua	5	1	2	Asko
KAX	35-40	Emak.	Gipuzkoa (ingurune erdaldunagoa)	Gaztelania	Aurreratua	5	1	2	Asko

Iturria: Egileak sortua.

Guztira, 25-29 urte bitarteko bi lagun, 55-67 urte bitarteko beste bi lagun eta 30-34 urte bitarteko, 35-40 urte bitarteko eta 67 urtetik gorako lagun bana grabatu ziren; gehienak emakumeak (% 71,4), etxetik euskaldunak (% 57,1), lagunarterako euskara-gaitasun aurreratukoak (% 71,4), lagunarteko euskararen erabilera oso altukoak (4,9), KAren erabilera baxua aitortu dutenak eta euskararekiko atxikimendu altuenekoak.

AINen lagunartea irakasle ohien artekoa da, LAMena parkean elkartzen den guraso artekoa da («kuadrilla naturala» gehi beste batzuk), KAXena txikitako lagunak (kuadrilla) eta euren bikotekideen artekoa, GORena euskara praktikatzeko lagunartea da (bertan, GORen rola gainerakoaren eredu/laguntza izatea da), KArena Euskalgintzak batutako lagunartea eta ANI eta ENE lagunarte berekoak dira, herriko lagunak.

6 Emaizak

Emaizak hiru ataletan banatu dira. Alde batetik, galdetegiaren erantzunen berri emango da, argazki orokorretik aldagaiz aldagaiko irakurketarainoko ibilbidea eginez. Beste alde batetik, KAren erabilerarik eza edo, gainerakoekin alderatuta, KAren erabilera baxuagoa aitortu zuten parte-hartzaileen lagunarteko ekoizpenen berri emango da. Bukatzeko, azken parte-hartzaile horien «hizkeri buruz eta KAren erabilerari buruz dauzkaten iritziak» partekatuko dira.

6.1 Kode-alternantziaren erabilera-maiztasuna aldagaien arabera

Galdetegia erantzun zutenen artean, ikusten da, oro har, euskara erdara baino gehiago erabiltzen dela; KAren erabilerari dagokionez, erdiguneari dagokionez, erdigu-nean daudela (1etik 5erako eskalan); eta, euskararekiko atxikimendu altua dutela¹⁰:

¹⁰ Esanguratasun-mailak: txikia: $p < 0,05$; ertaina: $p < 0,01$; handia: $p < 0,001$.

3. taula. Galdetegiko eskala-aldagaien batezbestekoak

	Euskararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Erdararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	KAren erabilera lagunartean (1etik 5era)	Euskararekiko atxikimendua (1etik 4ra)
Guztira	3,81 ¹¹	2,52 ¹²	3,04 ¹³	3,86 ¹⁴

Iturria: Egileak sortua.

Kruskal-Wallis analisisian oinarrituta, KAren erabilera aitortu altuagoa erakutsi dute gazteagoek helduenek baino ($X^2 = 24,52$, $gl = 6$, $p < 0,001$; $\epsilon^2 = 0,0459$)¹⁵, hori bai, efektu txikikoa da aldea. DSCF *post-hoc* konparazioen arabera, zehazki, esanguratasuna 18-24 urtekoen eta 67 urtetik gorakoaren artean ($W = -4,461$, $p = 0,027$), 25-29 urtekoen eta 67 urtetik gorakoaren artean ($W = -4,915$, $p = 0,009$), 35-40 urtekoen eta 67 urtetik gorakoaren artean ($W = -4,937$, $p = 0,009$) eta 41-54 urtekoen eta 67 urtetik gorakoaren artean ($W = -4,872$, $p = 0,010$) dago. Gainerakoetan (euskara/erdara-erabilera eta euskararekiko atxikimenduan) ez dago alde esanguratsurik adinaren arabera.

¹¹ Mediana: 4; moda: 5; desbideratzea: 1,25.

¹² Mediana: 2; moda: 1; desbideratzea: 1,49.

¹³ Mediana: 3; moda: 2; desbideratzea: 1,20.

¹⁴ Mediana: 4; moda: 4; desbideratzea: 0,382.

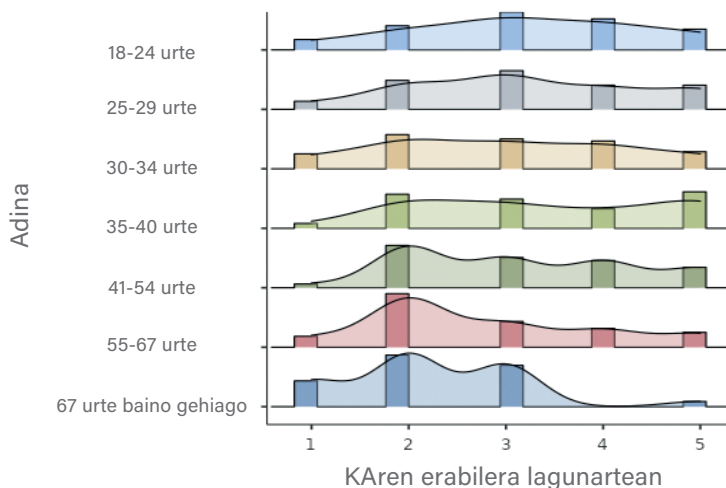
¹⁵ Efektuaren tamaina (ϵ^2): efektu txikia: 0,01-0,05; efektu ertaina: 0,06-0,13; efektu handia: 0,14tik gora.

4. taula. Eskala-aldagaien batezbestekoak adinaren arabera

Adina	Euskararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Erdararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	KAren erabilera lagunartean (1etik 5era)	Euskararekiko atxikimendua (1etik 4ra)
18-24	3,61	2,64	3,22	3,86
25-29	3,87	2,44	3,22	3,86
30-34	4,03	2,22	2,98	3,90
35-40	4,06	2,35	3,39	3,86
41-54	3,68	2,72	3,15	3,82
55-67	3,80	2,46	2,78	3,89
67 <	3,67	2,58	2,25	3,83

Iturria: Egileak sortua.

Hurrengo irudian ikusten denaren arabera, KAren erabilera baxuena adin-tarte altuenetan dago. Harreman esanguratsua, baina ahula dago adinaren eta KAren erabileraren artean (Spearman korrelazioa; $-0,164$, $gl = 533$, $p < 0,001$): adinak behera egin ahala, KAren erabilera aitortuak gora egiten du, eta alderantziz.

2. irudia. Lagunarteko KAren erabilera-maiztasuna adinaren arabera

Iturria: Egileak sortua.

Generoaren arabera, lagunartean emakumezkoek euskara gizonezkoek baino gehiago erabiltzen dute (U Mann Whitney = 28192, $p = 0,002$, $r = -0,150$) eta lagunarteko KAren erabilera altuagoa ere bai (U Mann Whitney = 28095, $p = 0,002$, $r = -0,153$). Hala ere, aldeak egon badaude ere, biek tamaina efektu txikia dute. Euskararekiko atxikimenduari dago-kionez, ez da alde esanguratsurik aurkitu gizonezkoen eta emakumezkoen artean (U Mann Whitney = 32165, $p = 0,313$).

5. taula. Eskala-aldagaien batezbestekoak generoaren arabera

Generoa	Euskararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Erdararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Karen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Euskararekiko atxikimendua (1etik 4ra)
Emakumezkoak	3.93	2.41	3.18	3.85
Gizonezkoak	3.60	2.70	2.85	3.87

Iturria: Egileak sortua.

Etxeko hizkuntzaren arabera, alde esanguratsuak daude aztertutako aldagai guztietan (Kruskal-Wallis), baina efektuaren tamaina aldakorra da: handia euskararen eta erdararen erabileran, eta txikia Karen erabileran eta euskararekiko atxikimenduan. Euskara H1 dutenek erabiltzen dute gehien euskara lagunartean ($X^2 = 143$, $gl = 2$, $p < 0,001$, $\varepsilon^2 = 0,275$) eta gutxien erdara ($X^2 = 162$, $gl = 2$, $p < 0,001$, $\varepsilon^2 = 0,311$). Lagunarteko Karen erabilerari dagokionez, lehen hizkuntza (H1) euskara dutenek aitortu dute Karen erabilera baxuena eta, altuena, aldibereko elebidunek (hau da, 2H1 direnek); aldea esanguratsua da, baina efektu txikikoa ($X^2 = 9,63$, $gl = 2$, $p = 0,008$, $\varepsilon^2 = 0,0185$), eta, DSCF post-hoc konparazioen arabera, bi talde horien artean baino ez dago alde esanguratsua ($p < 0,010$). Azkenik, euskara H1 dutenak dira euskararekiko atxikimendu altuena adierazi dutenak ($X^2 = 21,3$, $gl = 2$, $p < 0,001$, $\varepsilon^2 = 0,0408$).

6. taula. Eskala-aldagaien batezbestekoak H1aren arabera

H1	Euskararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Erdararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	KAren erabilera lagunartean (1etik 5era)	Euskararekiko atxikimendua (1etik 4ra)
Euskara	4,45	1,70	2,88	3,92
Euskara eta gaztelania	3,63	2,81	3,27	3,89
Gaztelania	2,94	3,61	3,14	3,73

Iturria: Egileak sortua.

Lagunartean euskaraz egiteko gaitasunaren arabera (Kruskal Wallis analisia aplikatuz), euskara-gaitasun altuagoa aitortzen dutenek aitortzen dute euskararen erabilera ($X^2 = 138,6$, $gl = 4$, $p < 0,001$, $\varepsilon^2 = 0,260$) eta euskararekiko atxikimendu altuagoa ($X^2 = 57,9$, $gl = 4$, $p < 0,001$, $\varepsilon^2 = 0,108$). Era berean, euskara-gaitasun altuena aitortu dutenek euskara-gaitasun hain altua aitortu ez dutenek baino KAren erabilera baxuagoa adierazi dute ($X^2 = 18,7$, $gl = 4$, $p < 0,001$, $\varepsilon^2 = 0,0350$). Hiru kasuetan da aldea esanguratsua, baina, efektuaren indarra euskararen erabileran handia da, euskararekiko atxikimenduan ertaina eta KAren erabileran txikia (gainera, kasu honetan, alde esanguratsua gaitasun altua eta aurre-ratua dutenen artean baino ez da aurkitu $-3,26$ VS $2,82$; $W = -5,838$, $p < 0,001$ -).

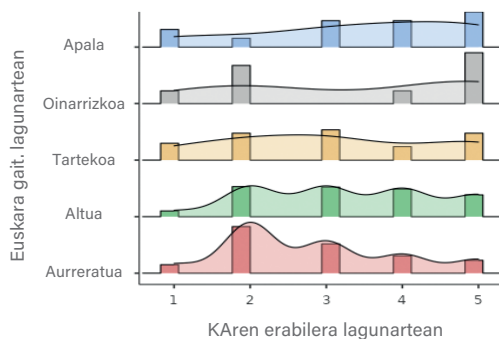
7. taula. Eskala-aldagaien batezbestekoak lagunarteko euskara-gaitasunaren arabera

Lagunarteko euskara-gaitasuna	Euskararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	Erdararen erabilera lagunartean (1etik 5era)	KAren erabilera lagunartean (1etik 5era)	Euskararekiko atxikimendua (1etik 4ra)
Apala	1,46	4,69	3,46	3,31
Oinarrizkoa	2	3,56	3,44	3,33
Tartekoa	2,76	3,59	3,06	3,76
Altua	3,55	2,85	3,26	3,83
Aurreratua	4,34	1,95	2,82	3,93

Iturria: Egileak sortua.

Lagunartean euskaraz aritzeko trebetasun aitortuaren eta lagunartean KA erabiltzeko maiztasun aitortuaren artean korrelazio oso esanguratsua dago: negatibo ahula (Spearman, -0.169 , $gl = 533$, $p < 0,001$); hurrengo irudian ikus daitekeen bezala, euskaldunen euskara gaitasunak gora egin ahala, KAren erabilerak behera egiten du, eta alderantziz.

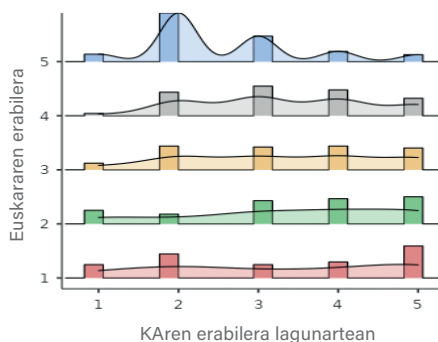
3. irudia. Lagunarteko KAren erabilera lagunarteko euskara-gaitasunaren arabera



Iturria: Egileak sortua.

Lagunartean euskaraz aritzeko maiztasun aitortuaren eta KAren erabilera aitortuaren artean ere, korrelazioa oso esanguratsua da eta negatibo ahula (Spearman: -0.270 , $gl = 533$, $p < 0,001$); lagunarteko euskara-erabilerak gora egin ahala, KAren erabilerak behera egiten du, eta alderantziz. Ildo beretik, erdararen erabilerak gora egin ahala, KAren erabilerak ere gora egiten du (Spearman, 0.271 , $N = 533$, $p < 0,001$).

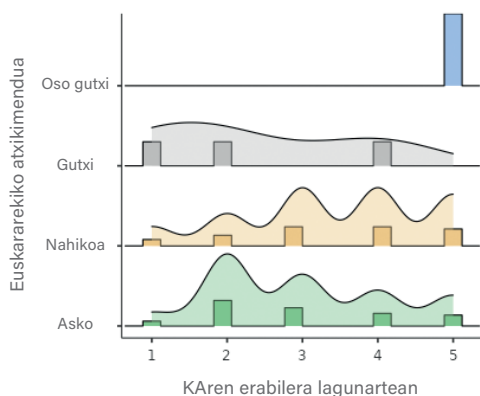
4. irudia. Lagunarteko KAren erabilera lagunarteko euskara-erabileraren arabera



Iturria: Egileak sortua.

Euskararekiko atxikimenduaren (1etik 4ra, euskarari emandako balioaren) eta KAren erabilera aitortuaren artean, korrelazio esanguratsua dago, negatibo ahula. Euskararekiko atxikimenduak gora egin ahala, KAren erabilera aitortuak behera egiten du (Spearman, -0.117 , $gl = 533$, $p = 0,007$).

5. irudia. Lagunarteko KAren erabilera euskararekiko atxikimenduaren arabera



Iturria: Egileak sortua.

Galdetegia erantzun zutenen hazitokia oinarri hartuta, ikusten da ingurune euskaldunagoetakoek dutela euskaraz hitz egiteko trebetasun aitortu altuena (U Mann-Whitney = 22.108, $p < 0,001$, $r = -0,294$), lagunartean euskara-erabilera aitortu altuena (U Mann-Whitney = 14.431, $p < 0,001$, $r = -0,539$) eta erdara-erabilera baxuena (U Mann-Whitney = 12.137, $p < 0,001$, $r = 0,612$), lagunartean KAren erabilera aitortu baxuena (U Mann-Whitney = 26.230, $p = 0,001$, $r = 0,162$) eta euskararekiko atxikimendu altuena (U Mann-Whitney = 28.948, $p = 0,014$, $r = -0,0751$). Ingurune soziolinguistikoaren eta lagunarteko euskara-erdara erabileraren artean aldeak oso esanguratsuak eta indartsuak dira, ingurune soziolinguistikoaren eta lagunarteko euskara-gaitasunaren arteko aldeak oso esanguratsuak eta sendotasun txiki-ertainekoak dira, eta, ingurune

soziolinguistikoaren eta KAren erabileraren edo euskararekiko atxikimenduaren artekoak esanguratsuak eta efektu (oso) txikikoak.

8. taula. Eskala-aldagaien batezbestekoak euskaldunen ingurune soziolinguistikoaren arabera

Hazitokia	Euskararen gaitasuna lagunartean (1etik 5era)	Euskararen erabilera-maiztasuna lagunartean (1etik 5era)	Erdararen erabilera-maiztasuna lagunartean (1etik 5era)	KAren erabilera lagunartean (1etik 5era)	Euskararekiko atxikimendua (1etik 4ra)
Euskaldunak % 50etik gora	4.56	4.38	1.72	2.87	3.90
Euskaldunak % 50etik behera	4.09	3.19	3.34	3.22	3.81

Iturria: Egileak sortua.

Bizilekuari dagokionez ere, antzeko joera ikusten da: ingurune erdaldu-nagoetan bizi zirenek (3,18 VS 2,86) KAren erabilera altuagoa aitortu zuten (U Mann-Whitney = 26.997, $p = 0,004$, $r = 0,145$).

6.2 Kode-alternantziaren erabileraren izaera eta erabilera ekiditeko baliabideak

Aurreko atalean ikusi bezala, euskaldun batzuek ez zuten KAren erabilerarik aitortu, edo, batezbestekotik behera dagoen erabilera aitortu zuten. Hain zuzen ere, horietako batzuei lagunarteko ekoizpena jaso zitzaien, hots, KA erabiltzeko ohikoa den testuinguru bateko euskara-ekoizpena. Parte-hartzaileek helburu komunikatiboak euskara hutsez betetzeko baliabideak badituztela erakutsi zuten, esaterako, beste baten hitzak (edota norbere

buruaren pentsamenduak) elkarriketara euskaraz ekarri zituzten askok, baita agian momentu hartan erdaraz ekoiztu zirenak ere (1, 2, 3)¹⁶.

1. Eduki nuen eztabaida bat [leku izen batetik] etortzean emakumezko gidari bat eta [...] eta eta ori eta bera [leku izena] erria zela eta ez [leku izena] [...] **beti pentsatu dut erria zela**, baiña beti pentsatu duzu txarto. (KAR).
2. Bai nik ere oi aitu nun oso txarra ingo zula eta gero ustet argazkiak ikusi nitula jendiana eta **pentsatu nun a giro ederra dao**. (KAX).
3. [...] eta baten batek **esan zuen: aizu baña ireki egin dugu autoa, nola daiteke?** Ta a begira giltzak emen daude, la ostia! Jo ba ordubete etaaa hoge minutuko ibillaldia. (GOR).

Batzuek emozioekin edo erreakzioekin lotutako esamoldeak euskaraz adierazi zituzten (4), eta, nahiz eta hika ez zen lagunarte batean ere egin, batzuek hikaren erabilerara jo zuten beren hitz hartzea informaltzeko edo umore puntua gehitzeko (5, 6).

4. Ba ni daroiet [...] pasau dot aste guztixe ezer idatzi barik ez euskaraldia, ez arnaspunea, **ez e aita santuen abarketie!** (LAM).
5. Pues yasta, **bazekiñat** ordun hemendik aurea mendia juten naizean **artukoñat** eta a ber eramanazazu eztakit noa. (AIN).
6. **Gutxienez isil adin!** (KAR).

Hitz bakarreko erreakzio batzuk ere jaso ziren, solaskidea esaten ari denari momentuko balorazioa egiteko.

7. **Bikain!** (ANI).
8. **Hara!** (KAX).

¹⁶ Azaldu nahi den baliabidea baino ez da nabarmendu beltzez; hori dela eta, adibide batzuetan beltzez nabarmendu ez diren erdarazko beste elementu batzuk ere ageri dira. Bestalde, KAre eta maileguaren arteko mugari buruz adostasunik ez dagoenez eta biak *continuum* batean kokatzea proposatu izan denez (Lantto 2023), muga lausoko kasuak (28.-33. adibideak) halakotzat aurkeztu dira, eta Euskaltzaindiaren Hiztegia jasotako zenbait hitz ez dira KAtzat hartu.

Gai batetik bestera salto egitean, euskarari eutsi zioten, kodez aldatu barik, adibidez, aurreko gaiaren puntu bat hartuz eta solaskideak gai berrira ekarriz.

9. **Baakizue** zer pasa den Bilbon? **Oain esaten duzula hori?** Leengo egunean bakarren bat, bakarren bat gelditu da ortzainari galdetzeko ez dakit zer zer zegoen eta etorri da kotxe automatiko bat eta aurrean artuta eraman du. (AIN).

Zenbaitetan solaskideak edukira ekarri dira bestelako funtzio batzuekin lotuz; norbere burua hobeto edo bestela azaltzeko (10) eta dena delako galdera edo ideia solaskide bakar bati zuzentzeko (11).

10. [...] bakarrik zijoan, **esan nai dizut**, atzean zijoan okupantea ta bea bakarrik zijoan. Eztakit nola zijoan. (AIN).

11. **Aizu**, eta hori eittearen arabera egiten dezue edo leenautik baduzue plangintza bat, egiten da plangintza bat, egingo ditteu gastu auk, jatea? (AIN).

Aurretik esandakoa osatzeko edo aurretik esandakoari beste zeozer gehitzeko, askotariko baliabideak jaso zitzaizkien parte-hartzaileei, adibidez, lehen aipatu bezala, solaskideak edukira ekarrit eta lokailu bat gehituz (12), edo eduki berria iragarrit (13).

12. **Aizue** Frantzia juan giñenean eerki ibili giñen **ba!** [...] (AIN).

13. **Nere alde zerbait esango det:** kontzertu osoa pasatu zen orduako, ia-ia bukaera zan eta kriston pixa [...] eta loguria sartu zitzaidan pixkat bukaeran. Gaiñea ez al zen ostirala? (KAX).

Isiluneak betetzeko edo pentsatzeko denbora hartzeko batzuek 14. eta 15. adibideetan ageri diren elementuen modukoak erabiltzeko joera erakutsi zuten.

14. **Olaxen ba.** (AIN).

15. Nik ez dakit baiña kanpotik ikusita eta puta ideiarik idukita, **e zera** eduki gabe esan nai dut, e nik uste dut or gauza oiek ere normali-

zatu bear direla federazioak eta enpresak eta zerbait egin bearko da ze bestela ez da lojiko. (KAR).

Azkenik, ideia indartzeko hitz bakarreko baliabideak asko erabili dira, benetan indartu nahi den hitzaren aurretik (16) edo atzetik (17). Bestelako batzuk ere jaso dira (funtzio indargarria duen hitzaren errepikapena, adibidez), baina adibide gutxiagorekin.

16. Erran zuten [izena] **sobera** mea zela. (ENE).

17. Nik egixa esangotsuet, kotxin untxe etorri naz eta esan dot ostia inbidi puntue **itxela** iruñera jutiana, mozkortu, aztu. (LAM).

Aldiz, egiaztatu ahal izan da kasu batzuetan, aipatutako testuinguru batzuetan, KA ere erabiltzen dela eta beraz, batzuek aitortutakoa ez datorrela bat errealitatearekin. KAren erabilera adibide gehien etxetik euskaldun zetozeinei jaso zitzaien eta gutxien etxetik erdaldun zetozeinei (KAXi eta KARi gutxien).

Hasteko, batek inoiz beste baten hitzak elkarriketara erdaraz ekarri zitu-
tuen.

18. [...] edo lapurtzen badizute zerbait, bizikletaren bat, **jendeak esaten du me an robado la bicicleta**. Joder, sartu orrelakoren bat eta ikusiko duzu zelan arrapatzen duzun lapurra. (GOR).

Emozioekin edo erreakzioekin lotutako batzuk erdaraz jaso ziren, esamoldeak (19) zein hitz bakarrekoak (20), baita egoerari umore puntua gehitzeko iruzkinak ere bai (21).

19. [...] ostia, irua eta amar eta ola e **depresión total ta mala ostia**. (ANI).

20. **Merde** (ANI).

21. **Control, control social!** (LAM).

Gai batetik bestera salto egitean, ez zioten beti euskarari eutsi, eta, ordu-ra artekoa eteteko eta gaiez aldatzeko erdararen erabilera ere jaso zen.

22. **A todo esto**, ee beste gauza bat, [nonbaiteko] batzar orokorra noz da? (LAM).

Isiluneak betetzeko edo pentsatzeko denbora hartzeko erdarazko adibide batzuk jaso ziren, eta horietako batzuk (24koa adibidez) maiztasun handiarekin erabili zituzten batzuek.

23. Ez ez, *baña bueno sinmas*. (LAM).

24. Ez eta **en fin**, okerreña da ba ori batez ere eskuiñeko jendeak ya iparra galdu duela guztiz beren ideologiarekin itxututa daude erabat. (GOR).

Ideiak indartzeko erdarazko esamolde batzuk jaso ziren, esaldi barruko KArek erabileraren barruan. Parte-hartzaile bakar batek erakutsi du euskaraz egituraturako esaldi barru batzuetan erdarazko esamolde indargarriak sartzeko joera.

25. [...] etorri na **a toda ostia** hor goitik beera pentsetan enai heldu bear, umik [norbaitegaz] das **con dos cojones**, [norbaitegaz]... [...] umik, ta zer? (LAM).

Gertatu da parte-hartzailearen batek erdaraz jasotakoari erdaraz erantzuteko joera erakustea (26), hau da, ematen du solaskidearen hizkuntzaren arabera erantzuteko joera gerta daitekeela, baina hori ez da gehienek kasuan identifikatu (27).

26. - laguna: **te encanta!**

- Karo que ba me encanta! (LAM).

27. - laguna: gutxiago, **treintaidos, veinte siete cinco** proportzioa ez?

- Ogeita lau lektibo, ez ez, ogeitalau egon eta [...]. (KAR).

Gaiaren arabera, hitz batzuk erdaraz ekoiztu ziren, eta, hitz horiek horrela esaten dituztela ematen du. Horrelako batzuetan, zaila izan daiteke zehaztea erdara den edo jada (norbere) euskaran txertaturako mailegua.

28. [...] txarrena da gañera ni oso teknologikoa naiz eta onelako **paridak** ditut [...]. (GOR).

29. Duela gutti aipatu zuten **kit de emergencia** bat iteko eztaikit zer oitu bear giñela olako egoeretara eta eztaikit zer, eta pun apagona. (ENE).
30. [...] gañera, antza danez, e, zera, e, Pradales asi da itz batzuk katalanez esaten [...] ta **kapulla** orrek [...]. (GOR).

Aurretik esandakoa osatzeko edo aurretik esandakoari beste zeozer gehitzeko, euskaraz hitz egin bitartean ere asko erabiltzen diren erdarazko *pues, eske, osea...* makuluak asko erabili ziren. Horietako batzuen kasuan ere, ahozko mailan, zaila izan daiteke erabakitzea euskara diren edo ez.

31. **Pues** galdera bat: Mintzola zer da? Villabonan dagoen ori? e? Bada Mintzola or. (AIN).
32. Baiña **eske** konturatu naiz leen asteak [...]. (KAR).
33. **Osea eske pues** e bai baño [pertsona izenak] ez. (KAX).

6.3 Hizkerei eta kode-alternantziari buruzko iritziak

Parte-hartzaile denei gustatzen zaizkie euskaraz egiteko tokian tokiko moduak eta, hizkera bat edo beste erabiltzeko edota horri buruzko edozein balorazio egiteko, oro har, ezinbestekotzat jotzen dute egoera komunikatiboa kontuan hartzea. Euren ustez, egoera informalagoetan ohikoagoa edota onargarriagoa da estandarretik urrunago ibiltzea eta egoera formalagoetan, berriz, ez.

34. [...] ez daukat oso garbi. Euskalkiak edonon erabili beharko liratenkeen. (GOR).
35. Ez zait iruditzen jendeak informalki edo euskalkiak erabiltzea gaizki dagoenik komunikabideetan ondo ikusten dut, baita, albistegietan ez nuke erabiliko baina bueno, adibidez, entretenimendu saio batean euskalkiak erabiltzea edo euskara ez hain estandarra, ba ondo iruditzen zait, agian bakoitzak bere espazioa dauka. (KAX).

36. Segun ze gai den ere, zure solasteko manera aldatzen da igual edo ba gehiago bazilatzen edo zirikan edo igual pekatue bat. (ENE).

37. Sanue da biak edukitzea, espazio bat, arnasmune bat gure euskalkia mantentzeko, gure hitzak, gure, gure izaera hori. Eta beste testuinguru batzuetan anitzagoa danetan ulermena errazte aldera. Danoi. Ni hor eroso sentitzen naiz. (LAM).

Euskara-hizkeren edo euskalkien arteko konbinazioarekin alderatuta, euskaldunen KAren erabilerari desberdin begiratzen diote denek. Orokorrean, galdetegi erantzunetan baino KAren erabilera aitortu altuagoa jaso zitzairen, baina kritikotasun handiarekin eta kezkaekin (kezka mailak dau-de euren artean) begiratzen diote fenomenoari, eta ez zaie KA gustatzen, ez baldin bada pixka bat erabiltzen dena. Kezkak erdaren eraginaren dimentsioarekikoak dira.

38. Gazteleratik baldin badator, esango nioke ba pena. Nik ez dut uste ezer gzteleratik hartzeko arrazoirik daukagunik. (LAM).

39. Egoeraren arabera, lagunartean egiten baldin bada, ez nau bereziki kezkatzen. Bueno, hobe litzateke code switching egingo ez balitz. (GOR).

40. [...] esaldien morfosintaxia, lexikoa eta zera espainiera da. (KAR).

41. Ostra ez dugu ahantzi behar ere bai. Hoi da. Osea, euskaraz mintzatzen ari garela edo arriskua dagoela bertze hitz hizkuntzetatik sartzen badie hitzak edo esaldiak eta hola arriskua dagoela pues euskaraz ez izatea halako indarrik edo bueno, edo. (ENE).

Batzuek aipatu zuten, beren ustez, KA batez ere gazteen artean erabiltzen dela eta denek bat egiten dute erdaren eta euskararen arteko harreman desorekatua, edo, erdararen presentzia/erdararekiko ohitura dela eragileetako bat. Beste eragile batzuk edo KA erabiltzeko funtzio batzuk ere aipatu zituzten, esaterako, umorea txertatzeko, beste hizkuntza bateko esamoldeak ekartzeko, hizkera tekniko erabiltzeko, erraztasunagatik, ezagutza-gaitasun-adierazkortasun faltagatik (hori bera euskaraz nola esan

ez jakiteagatik), gaiaren arabera, halako maila bat adierazteko, euskara garbiago batetik aldentzeko eta besteei kopiatzeagatik.

42. Edo inguruk jaten gaituelako edo eztaikit ze ingurutik atera gare-lako. Zu aritu baldin bazara ja igual goiz osoa erderaz hitzik egiten, [...] eta gero etorri eta ez dakit zer, ba igual tartean tartean hitzen bat aterako zait erderaz, e. (AIN).
43. Nik gaztelerazko hitz asko erabiltzen dotaz nik sartzen dut maila tekniko batean batzutan bai talentuaren erakarpena edo. Ordun, horrelako hitz batzuk bai sartzen ditut, baina batez ere euskaraz ez naizelako eroso sentitzen horren itzulpen formalarekin. Identitatea galtzen da eta nahiago dut gaztelaniazko hitz hori edo ingelesezko hitz hori erabiltzea. (LAM).
44. [...] ematen du broma bat egiteko edo grazioso izateko gazteleraz egin behar duzula. (KAX).

Inguruko errealtatearekin alderatuta, «KA gutxi» erabiltzen duten euskaldunei buruz, euren burua hor ikusten dute, oro har. KAren erabilera gutxi horren arrazoen inguruan galdetuta, horren atzean hautu kontzientea dagoela aipatzen da, edo, bestela, beharrik eza.

45. Ba lagun batzuk jakin batzuk baditudala agian saiatzen direnak hori ekiditen, [...] euskara jator bat hitz egitearen aldeko apustua. (KAX).
46. Hoi iten ez duenak edo osea konsziente delako, nik uste edo. (ENE).
47. [...] oso mugatua da, erran molde bat, espresio bat adierazteko bai, halere aski mugatua. (ANI).

Bukatzeko, nabarmentzekoa da parte-hartzaile guztien euskararekiko lotura estua.

48. Ni euskararen inguruan dagoen guztia eta etortzen den guztia. Ikas-teko pronto eta ikusteko pronto eta zeatzeko pronto. (AIN).

49. Eta hizkuntzarekin lotuta guztiz aldatu da nire fokua. Gaur ehune-ko 90a euskeraz eitten dot. [...] Ni ez naiz pertsona berdina euskaraz eta gazteleraz. Eta euskarazko harremanetan beste konexio bat erortzen da pixka bat. (LAM).
50. [...] baina bestela beti euskaraz egiten det hori, familia kenduta, lagunartean betiere nire bikotearekin dena beti euskaraz egiten det. (KAX).

7 Eztabaida eta ondorioak

Lan honetan metodologia mistoa erabili da. Alde batetik, euskaldunen kode-alternantziaren (KA) erabileran eragiten duten zenbait aldagai psiko-soziolinguistikoren araberrako KAren erabileraren maiztasunaren berri jasotzeko galdetegia diseinatu, zabaldu eta erantzunak aztertu dira, eta, bestetik, fenomeno honen erabilerarik eza edo gainerakoekin alderatuta, erabilera urria aitortzen duten euskaldunen profiletan eta lagunarteko euskara ekoizpenean sakontzeko lagunarteko grabaketak eta elkarriketa sakonak diseinatu, grabatu eta arakatu dira.

Galdetegiarri 535 pertsonak erantzun zioten, batez ere 41 urte eta 67 urte bitartekoek, emakumezkoek, etxetik euskaldunek, lagunarteko euskara-erabilera eta -gaitasun aitortu altukoek eta ingurune euskaldunagoetan hazitakoek, hau da, euskaldunak % 50etik gora diren lekuetan hazitakoek. Lagunartekoa 25-29 urte bitarteko bi laguni, 55-67 urte bitarteko beste bi laguni eta 30-34 urte bitarteko, 35-40 urte bitarteko eta 67 urtetik gorako lagun banari jaso zitzairen; gehienak emakumeak, etxetik euskaldunak, lagunarterako euskara-gaitasun aurreratukoak, lagunarteko euskararen erabilera oso altukoak, KAren erabilera aitortu baxukoak eta euskararekiko atxikimendu altuenekoak. Horiei elkarriketa sakon bana ere jaso zitzairen.

Emaitzei begiratuta, beste lan askotan baieztatu den bezala (Lantto 2015; Pérez González 2024), emaitzek erakutsi dute KAren erabilera oso zabalduta dagoela euskaldunen artean. Izan ere, erdarazko hitzak edo pasarteak

inoiz ere ez dituztela erabiltzen soilik 38k (% 7k) adierazi dute 535etik. Horietako hirurekin egon ostean, ordea, errealitateak aitortutakoarekin bat egiten ez duela ikusi da (denek erabili zuten KA), Lanttok (2015) ere ikusi zuen bezala.

KAren erabileran eragiten duten aldagai aitortuen arabera, ingurune euskaldunagoetakoek dute KAren erabilera baxuena, eta helduenek baxuena, emakumezkoek gizonezkoek baino gehiago erabiltzen dute, lehen hizkuntza gisa (H1) euskara dutenek erabiltzen dute gutxien KA eta aldibereko elebidunek (2H1) gehien, euskara-gaitasun altuena dutenek dute KAren erabilera baxuena eta euskararekiko atxikimendu altuena dutenek dute KAren erabilera baxuena. Hala ere, aldean tamainak, oro har, txikiak izan direnez, berretsi daiteke KAren erabilera-maiztasunean eragiten duten aldagaiak askotarikoak direla eta errealitatea ezin duela aldagai bakar batek azaldu (Lantto 2023). Hori bai, euskararekiko zenbat eta estuagoak izan aldagaiak, orduan eta KAren erabilera apalagoa aitortzen da, espero bezala (Pérez González 2022, 2024).

Etxeko hizkuntzari dagokionez, esan bezala lehen hizkuntza (H1) gisa euskara dutenek aitortu dute KAren erabilerarik baxuena, Lanttok behatutako erabilera errealararekin bat ez datorrena (2015), baina Pérez González (2022) lanarekin bai. Era berean, aldibereko elebidunek, hau da, euskara 2H1 gisa dutenek, aitortu dute KAren erabilera altuena, eta, nahiz eta aldea ez den oso esanguratsua, horrek iradoki dezake hiztunek hizkuntza bakoitzean duten hizkuntza-gaitasunean sakonduz gero, euskaldunen hizkuntza-gaitasunari buruzko argazki osatuagoa atera litekeela (gaitasunaren eta KAren erabileraren arteko harremanari buruz dagoen eztabaidaren bidetik; ikus, adibidez, Oktavia eta Trisnawati 2020 eta Poplack 1980).

Badaude beste zenbait puntu bereizgarri: lan honetan, helduenetan gazteagoetan baino KAren erabilera aitortu baxuagoa jaso da, eta horrek bat egin dezake gazteen artean KAren erabilera oso ohikoarekin (Altuna Ramírez 2023; Gardner Chloros 2009). Bestalde, generoaren arabera, Pérez González (2022) aurreko lanetan ez bezala, oraingoan emakumezkoen eta gizonezkoen artean alde esanguratsua identifikatu da, hots, emakumezkoek gizonezkoek

baino KAren erabilera altuagoa aitortu dute. Badirudi emaitza horrek ez duela bat egiten maskulinitatearen eta gaztelaniaren arteko loturarekin (Al-tuna Ramírez 2023), baina bai agian autentikotasunaren eta maskulinitatea-ren arteko loturarekin (Lantto 2015), euskara garbiagoa, euskara hutsagoa aitortzeko nork aitortzen dion bere buruari zilegitasunik handiena, adibidez. Irakurketa horrek zentzua izan dezake, emakumezkoek gizonezkoek baino KAren erabilera altuagoa aitortzearekin batera, euskara-gaitasun altuagoa aitortu baitute eta baita euskara-erabilera altuagoa ere. Hau da, euren euskara-gaitasunaren eta euren lagunarteko euskara-erabileraren arabera, KAren erabilera baxuagoa espero litzateke, baina ez da horrela, eta, beraz, aurretik aipatutako balizko arrazoiak emaitza azalduko luke.

Bestalde, lagunarteko euskara-ekoizpenei dagokienez, parte-hartzaile de-nei jaso zaie KAren erabilera. Hala ere, denek erakutsi zuten lagunarteko behar komunikatiboak euskara hutsez estaltzeko baliabideak badituztela, erdarara jo beharrik gabe, eta hori ez da ohikoa euskaldunen artean (Be-reziartua Arruabarrena eta beste 2023). Hala nola beste baten hitzak ekar-tzeko, emozioekin edota erreazioekin (balorazioekin) lotutako adierazpe-nak egiteko, hizkera informaltzeko edo umore puntua sartzeko, beste gai batera salto egiteko, solaskideak edukira ekartzeko eta betegarrietarako edo indargarrietarako euskara erabiltzen dute maiz. Ordea, batzuetan erdara ere erabiltzen dute, erdaraz ekarriz beste batek esandakoa, indargarriak edo be-tegarriak erdaraz esanez, etab. Adibide gehienak etiketa bidezkoak dira, bai-na badaude esaldi barruko zenbait adibide. Oro har, jaso diren adibideek bat egiten dute KAren erabilerarako errazenak (Lantto 2023) diren ekoizpene-kin eta espero izatekoa zenarekin: diskurtso markatzaileak, esamoldeak eta izenak dira jasotako asko. Era berean, etxetik euskaldunei KA adibide gehia-go eta askotarikoagoak (esaldi barrukoak eta etiketa bidezkoak) jaso zaizkie eta etxetik erdaldunei KAren erabilera periferikoagoa (etiketa bidezkoa). Horrek ez du bat egin hasieran aurreikusitakoarekin, izan ere, lan honetako etxetik euskaldun askori euskararen aldeko gaitasun desorekatua aurreikusi zaie, eta, beraz, erdara diskurtso berera sartzeko abilezia edota malgutasun hain handirik ez. Aurreikuspena bete ez izana azal daiteke etxetik euskaldun horiek uste baino erdara gaitasun altuagoa (eta, beraz, uste baino gaitasun orekatuagoa) dutela uste izanez edo ideologia garbizaleak etxetik erdaldunei

gehiago eragiten diela pentsatuz edo adinaren eraginagatik, lagin honetako etxetik euskaldunak, oro har, etxetik erdaldunak baino gazteagoak baitira (ikus 2. taula) (Lantto 2015).

Parte-hartzaile hauek (oso nagusiki) euskaraz ari dira hizketan eta beraz, kasu honetan, KAren erabilera ez du euskarari eusteko estrategia gisa baliatu (Gardner Chloros 2009), eta gehiago ikusten dute euskara alboratzeko arrisku gisa (Lantto 2023).

Amaitzeko, lan honen emaitzak zenbait mugaren barruan ulertu behar dira:

Lehenik, emaitza kuantitatiboak KAren erabilera aitortuari buruzkoak dira, eta hiztunek beren hizkerari buruz duten irudiaren isla gisa ere irakur daitezke, ez soilik erabileraren neurri gisa.

Bigarrenik eta analisiei dagokienez, aldagai bakoitzaren eta KAren erabilera-maiztasun aitortuaren arteko lotura banaka aztertu da, proba ez-parametrikoen bidez, arloko beste lan batzuetan egin izan den bezala. Ondorioz, ez da neurtu aldagai bakoitzaren eragin erlatiboa.

Hirugarrenik, zati kualitatiboa esploratzailea da, zazpi parte hartzailekoa, eta KA adibideak jasotzeko ez da berariazko irizpiderik zehaztu, mailegu-KA banaketari buruzko eztabaida ekidin da eta ez dira ekoizpenak kuantifikatu.

Muga horiek etorkizuneko ikerketarako zenbait ildo iradokitzen dituzte.

Muga horiek gorabehera, lan honek bi ekarpen nagusi egiten ditu. Bate-tik, erakutsi du KAren erabilera aitortua euskaldun-profil guztietan dagoela hedatuta, eta aldagai soziolinguistikoekin dituen loturak ahulak direla. Bestetik, KA gutxi edo batere ez aitortzen dutenen lagunarteko jardunean ere KA agertzen dela erakutsi du, batez ere diskurtso-markatzaileen eta errotutako esamoldeen bidez, eta, aldi berean, hiztun horiek euskara hutsez ari-tzeko baliabide ugari dituztela.

Bibliografia

AIESTARAN IPARRAGIRRE, Maddi (2023). *Beasaingo gazte hizkera aztergai, testuinguruaren eragina kode alternantzian*. Gradu amaierako lana, Euskal Herriko Unibertsitatea. ADDI. <http://hdl.handle.net/10810/67477>

ALDALBAHY, Kholood Khalid (2022). «The relationship between code-switching and the level of language proficiency in the second language of Saudi female students», *Arab World English Journal* 13 (4): 309-324. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol13no4.20>

ALDEKOA DÍEZ, Ana (2020). *Hizkuntzen irakaskuntza bateraturantz: ahozko azalpenaren didaktika eleaniztuna Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan*. Doktore-tesia, Euskal Herriko Unibertsitatea. ADDI. <https://addi.ehu.es/handle/10810/49181>

ALONSO AMEZUA, Idurre, BEREZIARTUA ARRUBARRENA, Aritz, MENTXAKATORRE ODRIÓZOLA, Jon eta LASA AGIRREZABAL, Xabier (2025). «Lagunarteko hizkera langai ikastolan: bi ikasturteko esku-hartzearen inplementazioa eta emaitzak», *Euskera Ikerketa Aldizkaria* 70 (2): 229-260. <https://doi.org/10.59866/eia.v2025i10.307>

ALTUNA RAMÍREZ, Jaime (2023). *Hizkuntzaren funanbulistak Hizkuntza-sozializazioa kirol eremuan adin eta generoan ardaztuta*. Doktore-tesia, Euskal Herriko Unibertsitatea. ADDI. <https://addi.ehu.eus/handle/10810/62640>

AMONARRIZ GORRIA, Kike. (2018). *Gazteen euskara erabilera: hizkuntza kalitatea*. Asmoz Fundazioa eta Euskal Herriko Unibertsitatea.

AMORRORTU, Estibaliz, ORTEGA, Ane eta GOIRIGOLZARRI, Jone (2020). «Euskal hiztun berri gazteak muda-prozesuan: ekintza-ikerketa baten behin-behineko emaitzak», *Fontes Linguae Vasconum 50 urte: ekarpen berriak euskararen ikerketari = nuevas aportaciones al estudio de la lengua vasca*: 47-61. Nafarroako Gobernua. <https://doi.org/10.35462/fontes50urte.3>

BARRIOS, Mikel, OSA, Erramun, MUÑO, Inma, ELORZA, Itziar eta BOAN, Kristina (2008). *Zenbait orientabide erregistroen trataera*. Jagon 6. Euskal Herriko Ikastolen Konfederazioa eta Euskaltzaindia.

BEREZIARTUA ARRUBARRENA, Aritz, GUIRADO IRASUEGI, Odei eta ALONSO AMEZUA, Idurre (2023). «Lehen Hezkuntzako haurren lagunarteko hizkera aisialdian: erdaren eragina bat-bateko adierazkortasunean», *Euskera Ikerketa Aldizkaria* 68 (2): 11-39. <https://doi.org/10.59866/eia.v2i68.263>

BRDAREVIĆ-ČELJO, Amna, AHMETOVIĆ, Emnijeta eta BAJIĆ, Enisa (2021). «Variation in attitudes towards codeswitching and codeswitching frequency among multilingual speakers», *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 45 (5): 1493-1508. <https://doi.org/10.1080/01434632.2021.1983580>

BULLOCK, Barbara E. eta TORIBIO, Almeida Jacqueline (2009). *The Cambridge handbook of linguistic code-switching*. Cambridge University Press.

CAMPOS URALDE, Yanire (2017). *Propuesta de unificación terminológica para las funciones pragmáticas del code-switching*. Gradu amaierako lana, Euskal Herriko Unibertsitatea. ADDI. <https://addi.ehu.es/handle/10810/23689>

CHRISSUNDAY, Juvrianto (2016). *People's language attitude in sociolinguistics*. State University of Makassar.

CID ABASOLO, Karlos. (2014). «Hibridismo lingüístico en la Vasconia peninsular: influjo de la lengua castellana en la lengua vasca», *Revista de Lenguas y Literaturas Catalana, Gallega y Vasca* 19: 247-266. <https://doi.org/10.5944/rllcgv.vol.19.2014.13768>

ELORDUI, Agurtzane (2016). «Elebakartasunetik heteroglosiara: Gaztea Irratia, bernakulizazioa gazte komunikabideen diseinu sozioestilistikoan», *Uztaro* 97: 31-52. <https://doi.org/10.26876/uztaro.97.2016.3>

ELORDUI, Agurtzane (2019). «Jon Gotzon Aldaparena, estilazio parodikoaren bidez «benetako» euskalduntasunaren mugak hausten», in Irantzu, Epelde Zendoia, Oroitz, Jauregi Nazabal (arg.), *Bihotz Ahots*. M. L. Oñederra irakaslearen omenez. Euskal Herriko Unibertsitatea.

EPELDE, Irantzu eta OYHARÇABAL, Beñat (2010). «Perpaus barneko hizkuntza lerratzeak (HL) ekialdeko euskal elebidunetan», *Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo»*. Asjuren gehigarriak 52: 55-64. <https://doi.org/10.1387/asju.9869>

ETXABE IRIBAR, Amets (2005). *Kode-alternantzia lagun arteko gazte-hizkeran*. Graduondoko amaierako lana. Hiznet Hizkuntza Plangintza graduondokoa. Asmoz Fundazioa eta Euskal Herriko Unibertsitatea. <https://hiznet.asmoz.org/wp-content/uploads/2018/10/AmetsEtxabe.pdf>

FERNANDEZ SAN MARTÍN, Jon (2019). «Ondarroako nerabeen hizkuntza ohiturak sare sozialetan. Kode alternantzia eta erregistroak», *Bat Soziolinguistika Aldizkaria* 113 (4): 41-85. <https://bat.soziolinguistika.eus/produktua/ondarroako-nerabeen-hizkuntza-ohiturak-sare-sozialetan-kode-alternantzia-eta-erregistroak/>

GARDNER-CHLOROS, Penelope (2009). *Code-switching*. Cambridge University Press.

GOIKOETXEA, Garikoitz eta IURREBASO BITERI, Iñaki (2025). *Esnatu ala hil. Euskararen oraina eta geroa, diagnostiko baten argitan*. Elkar.

GOIRIGOLZARRI GARAIZAR, Jone, CARRAMIÑANA MIRANDA, Idoia, ORTEGA ETCHEVERRY, Ane eta ETXANIZ BARRIO, Josune. (2018). *Eta gazteak Bilbon euskaraz, zergatik ez? Gazteen euskararen erabileraren azterketa Bilbon*. Eusko Ikaskuntza.

HAN, Xuran, LI, Wei eta FILIPPI, Roberto (2022). «The effects of habitual code-switching in bilingual language production on cognitive control», *Bilingualism: Language and Cognition* 25 (5): 869-889. <https://doi.org/10.1017/S1366728922000244>

IBARRA MURILLO, Orreaga (2011). «Sobre estrategias discursivas de los jóvenes vascohablantes: causas que motivan el cambio de código», *Oihenart: Cuadernos de Lengua y Literatura* 26: 277-298. <https://www.eusko-ikaskuntza.eus/eu/argitalpenak/sobre-estrategias-discursivas-de-los-jovenes-vascohablantes-causas-que-motivan-el-cambio-de-codigo/art-21527/>

IBARRA MURILLO, Orreaga (2014). «Tipología y pragmática del code-switching vasco-castellano en el habla informal de jóvenes bilingües», *Lapurdum. Euskal Ikerketen Aldizkaria | Revue d'études basques | Revista de Estudios Vascos | Basque Studies Review* 18: 23-40. <https://doi.org/10.4000/lapurdum.2485>

IBARRA MURILLO, Orreaga (2020). «Hizkuntza praktikak «online», Nafarroako Unibertsitate Publikoko ikasle euskaldunen artean», *Revista Internacional de los Estudios Vascos = Eusko Ikaskuntzen Nazioarteko Aldizkaria = Revue Internationale des Études Basques = International Journal on Basque Studies*, RIEV 65 (1): 34-71.

IGARTZABAL BIDEgain, Iñigo (2014). «Kode-alternantzia eta hizkuntza ohiturak Gabiriako bi belaunalditan», *Bat Soziolinguistika Aldizkaria* (3-4): 92-93. <https://soziolinguistika.eus/files/I%C3%B1igo%20Igartzabal.pdf>

IRIONDO, Alejandra (2017). «Kode-alternantzia elebidun gazteetan: DS nahasiak», *Gogoia* 16: 25-56. <https://doi.org/10.1387/gogoia.18646>

IURREBASO BITERI, Iñaki (2023). *Hizkuntza gutxituen jarraipena, ordezkapena eta indarberritzea neurtzeko demolinguistikazko tresna metodologikoak garatzen*. Euskal Herrirako aplikazio praktikoa. Doktore-tesia, Euskal Herriko Unibertsitatea. ADDI. https://addi.ehu.es/bitstream/handle/10810/60061/TESIS_IURREBASO_BITERI_I%C3%91AKI.pdf?sequence=1&isAllowed=y

JIMÉNEZ, Diego eta JIMÉNEZ, Alfredo (2015). «Estudio del code-switching en la música actual: Repercusiones socioeconómicas de los fenómenos lingüísticos», *e-AESLA* 1. <https://cvc.cervantes.es/lengua/eaesla/pdf/01/28.pdf>

KINTANA MORCILLO, Maddi (2025). «BAM (Baiona-Angelu-Miarritze) eremuko eta ingurueta gazteen euskarazko hizkera arrunta», *Euskera Ikerketa Aldizkaria* 70 (2): 189-228. <https://doi.org/10.59866/eia.v2025i10.305>

LANTTO, Hanna (2012). «Grammatical code-switching patterns of early and late Basque-Spanish bilinguals», *Sociolinguistic Studies* 6 (1): 21-43. <https://doi.org/10.1558/sols.v6i1.21>

LANTTO, Hanna (2015). «Code-switching in Greater Bilbao: A bilingual variety of Colloquial Basque». Doktore-tesia, Helsinkiko Unibertsitatea. Helda. <https://helda.helsinki.fi/items/17177fa1-284e-4f6e-9b08-20925929c5be>

LANTTO, Hanna (2016). «Conversations about code-switching: contrasting ideologies of purity and authenticity in Basque bilinguals' reactions to bilingual speech», *Multilingua* 35 (2): 137-161. <https://doi.org/10.1515/multi-2015-0040>

LANTTO, Hanna (2018). «New Basques and code-switching: Purist tendencies, social pressures», in *New speakers of minority languages: Linguistic ideologies and practices*. Palgrave Macmillan.

LANTTO, Hanna (2022). «Analogy and similarity as a resource in new speaker styles of Basque», *International Journal of Bilingualism* 26 (5): 639-655. <https://doi.org/10.1177/13670069221110398>

LANTTO, Hanna (2023). «Code-switching». In Rik van Gijn, Hanna Ruch, Max Wahlström eta Anja Hasse (arg.), *Language contact: Bridging the gap between individual interactions and areal patterns*. Language Science Press.

LERMAN, Aviva, PAZUELO, Lia, KIZNER, Lian, BORODKIN, Katy eta GORAL, Mira (2019). «Language mixing patterns in a bilingual individual with non-fluent aphasia», *Aphasiology* 33 (9): 1137-1153. <https://doi.org/10.1080/02687038.2018.1546821>.

LOYER, R. (2021). *Fenómenos lingüísticos en la música reggaetón*. Eastern Mennonite University (EMU). https://emu.edu/academics/academic-and-creative-excellence/docs/2021_posters/Research%20Poster%20-%20Rachel%20Loyer.pdf

MAD'AROVÁ, Slávka (2020). «Use and perception of code switching by students and instructors in the second language classroom in the US», *Onomázein* 48: 150-177. <https://doi.org/10.7764/onomazein.48.07>.

MUNARRIZ-IBARROLA, Amaia eta EZEIZABARRENA, María-José (2012). «Language dissociations across grammatical components in bilingual aphasia: the case of a Spanish-Basque chronic aphasic», *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 61: 210-211. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.10.152>

MUNARRIZ-IBARROLA, Amaia, EZEIZABARRENA, María-José, ARRAZOLA, Varun DC eta PARAFITA COUTO, Maria Carmen. (2022). «Gender assignment strategies and L1 effects in the elicited production of mixed Spanish-Basque DPs», *Linguistic Approaches to Bilingualism* 12 (6): 778-815. <https://doi.org/10.1075/lab.20016.mun>.

MUÑO A BARREDO, Inma (2002). «Zergaitik eta zertarako erabiltzen ditugu euskara eta gaztelera solasaldi berean? Kode-aldaketaren funtzio pragmatikoak», *Bat: Soziolinguistika Aldizkaria* 42: 53-63. <https://bat.soziolinguistika.eus/produktua/zergaitik-eta-zertarako-erabiltzen-ditugu-euskara-eta-gaztelera-solasaldi-berean/>

OKTAVIA, Diana eta TRISNAWATI, Winda (2020). «The code switching and English language proficiency performed by students in learning English as a foreign language at STKIP-MB», in *7th International Conference on English Language and Teaching* (ICOELT 2019). Atlantis Press.

ORTEGA, Ane, AMORRORTU, Estibaliz, GOIRIGOLZARRI, Jone eta URLA, Jacqueline (2016). *Euskal hiztun berriak: esperientziak, jarrerak eta identitateak*. Deustuko Unibertsitatea.

PARAFITA COUTO, M.C., DEUCHAR, M. eta FUSSE, M. (2015a). «How do Welsh-English bilinguals deal with conflict? Adjective-noun order resolution», in G. Stell eta K. Yakpo (arg.), *Code-switching between structural and sociolinguistic perspectives*. De Gruyter.

PARAFITA COUTO, M.C., MUNARRIZ-IBARROLA, A., EPELDE, I., DEUCHAR M. eta OYHARÇABAL, B. (2015b). «Gender conflict resolution in Spanish-Basque mixed dps», *Bilingualism: Language and Cognition* 18 (2): 304-323. doi:10.1017/s136672891400011x.

PARDINA ARENAZA, Ainhoa (2022). «D ereduan euskaldundutako Lizarrako hiztun berri gazteen euskararen erabilera», *Bat: Soziolinguistika Aldizkaria* 122: 235-261.

PÉREZ GONZÁLEZ, Mikel (2022). *Kode-alternantziaren erabilera eta jarrerak euskara-gaztelania elebidun gazteengan*. Master amaierako lana, Euskal Herriko Unibertsitatea.

PÉREZ GONZÁLEZ, Mikel (2024). *Euskaldunen euskara-gaitasunaren eragina euskara-gaztelania kode-alternantziaren erabileran*. Lan monografikoa. Euskaltzaindia.

POPLACK, Shana (1980). «Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: Toward a typology of code-switching», *Linguistics* 18: 581-618. <http://dx.doi.org/10.1515/ling.1980.18.7-8.581>.

PORTAL MOLINERA, Ainhoa (2022). *Eremu erdalduneko gazteak eta kode-alternantzia: arrazoiak eta pertzepzioak*. Gradu amaierako lana, Deustuko Unibertsitatea.

RIOBOO AZKUE, Unai (2025). *Herriko gazteak ikerlari. Larrabetzuko 14-17 urte bitarteko gazteen hizkuntza-errealitateak eta hausnarketak, ahalduntzeko proposamenak eta udalerrri euskaldunetarako teknika-proposamena*. Udalerrri Euskaldunen Mankomunitatea. https://www.2022.uema.eus/wp-content/uploads/2025/11/Herriko-gazteak-ikerlari_UnaiRioboo_2025.pdf

RODRIGO LORENZO, Irati (2020). *Euskara-gaztelania elebidumen kode-alternantzia: gazteentzako euskal irratsaio baten analisia*. Gradu amaierako lana, Euskal Herriko Unibertsitatea. ADDI. https://addi.ehu.es/bitstream/handle/10810/48420/GrAL_Rodrigo.pdf?sequence=2&isAllowed=y

TORRALBA-RUBINOS, Claudia María (2023). «Egun on, señoras y señores parlamentarios. Hizkuntzen alternantzia Eusko Legebiltzarrean», in Olatz Arbelaiz Gallego, Ainhoa Latatu Nuñez, Elixabete Perez Gaztelu (arg.), V. *IkerGazte. Nazioarteko Ikerketa Euskaraz*. Kongresuko artikulu bilduma. Giza Zientziak eta Artea: 19-26. <https://doi.org/10.26876/ikergazte.v.01.02>

URIA, Larraitz, ALEGRIA, Iñaki eta CORRAL, Ander (2017). «Kode-alternantzia aztertzekeo hizkuntza-teknologiaren ekarpena», *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 104: 159-178. https://soziolinguistika.eus/files/uria_et_al_104.pdf

URIARTE ORBAÑANOS, Endika (2024). «Ergatiboaren erabilera euskara-gaztelania kode-alternantzia: kasu-azterketa bat», *Euskera Ikerketa Aldizkaria* 69 (1): 207-252. <https://doi.org/10.59866/eia.v1i69.279>

VOLTERRA, Virginia eta TAESCHNER, Traute (1978). «The acquisition and development of language by bilingual children», *Journal of Child Language* 5: 311-326.

ZULAIKA IJURKO, Esther (2019). «Kode-alaketaren tipologia euskal gazteen txatetan», *Fontes Linguae Vasconum* 128: 339-357. <https://doi.org/10.35462/FLV128.1>